Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1,30 Šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXI. Celovec, petek, 21. oktober 1966 Štev. 42 (1273)

Praznik Avstrije

Prihodnji teden v sredo 26. oktobra bo v Avstriji državni praznik; prvič v zgodovini druge republike bomo praznično obhajali dan, ki je posebej posvečen naši domovini.

Seveda bi se dalo na dolgo in široko razpravljati o vprašanju, zakaj je bil za državni praznik izbran prav 26. oktober. Na ta dan je leta 1955 po podpisu državne pogodbe zadnji zasedbeni vojak zapustil Avstrijo, ki je po sedmih letih nacističnega režima, ko je bila sestavni del nemškega rajha, in po desetih letih zavezniške zasedbe spet postala resnično svobodna in neodvisna država. Brez dvoma je bila to važna prelomnica v avstrijski zgodovini, čeprav v tej zgodovini ne bi bilo težko najti tudi razne druge obletnice, ki bi bile morda še bolj primerne, da bi jih proglasili in jih slavili kot državni praznik.

Vendar pri tem ni toliko pomembno, kateri konkretni dogodek v zgodovini naše države je bil tisti, ki je vplival na odločitev pri izbiri dneva za državni praznik, saj končno ta praznik tudi ne bo veljal le enemu posameznemu dogodku, marveč bo veljal domovini — republiki Avstriji. Zato je predvsem važno, da se temu dnevu da vsebina, ki ga bo napravila za resnični državni praznik, katerega bomo zavestno obhajali vsi avstrijski državljani.

Ravno v tem oziru pa je bilo nedvomno še vse premalo narejenega. Na merodajnih mestih v vladi in v parlamentu so se zadnje tedne in mesece raje pričkali o raznih več ali manj postranskih formalnostih (da so pri tem gospodarski krogi odigrali še posebno vlogo, ob kateri se njihov odnos do domovine kaže v precej značilni luči, bodi le ob robu omenjeno), namesto da bi vso skrb posvetili glavnemu vprašanju: pomenu in vsebini državnega praznika. S tem povprečnemu državljanu ali, če se hočemo poslužiti toliko strapacirane krilatice, »navadnemu človeku s ceste« pač niso dali ravno najboljšega zgleda. Zato se ne smemo čuditi, če državni praznik — vsaj letos, ko ga bomo prvič obhajali — ne bo mogel biti veliko več kot improvizacija v zvezi z vsemi pomanjkljivostmi in hibami, značilnimi za vsako na hitro pripravljeno prireditev.

Ta okolnost pa bi morala biti dovolj resno opozorilo, da bi se ob sedanjih napakah učili vsaj za bodočnost. Državni praznik more biti namreč resnični praznik le tedaj, če bo vsak posamezni državljan poznal njegov globlji pomen in njegovo vsebino, če se bo zavedal, da ta praznik velja manifestiranju in utrjevanju avstrijske državne zavesti, tiste zavesti, ki jamči obstoj svobodne in neodvisne Avstrije ter očuvanje njene demokratične in pravne ureditve.

V tem smislu se bomo v proslavljanje državnega praznika zavestno vključili tudi koroški Slovenci. Kot državljani Avstrije smo že ponovno izpričali svojo lojalnost, ne samo v besedah, marveč tudi v dejanjih zlasti v času, ko smo doprinašali krvave žrtve za osvoboditev avstrijske domovine. Zato za nas državni praznik ne more veljati samo spominu na 26. oktober 1955, pač pa velja tudi mnogim obletnicam krvavih dogodkov v času nacističnega nasilja in velja še posebej dnevu, ko je bila podpisana državna pogodba, v kateri nam je bila na podlagi našega doprinosa za osvoboditev Avstrije zagotovljena vsestranska enakopravnost z ostalimi državljani skupne avstrijske domovine. Če se potegujemo za dosledno priznanje in spoštovanje teh pravic, potem je tudi to doprinos k pospeševanju demokratičnega razvoja ter utrjevanju pravne ureditve v naši državi, torej prispevek za uveljavljenje tistih dobrin, ki so osnova in vsebina državne zavesti, kateri je posvečen državni praznik 26. oktobra.

V parlamentu se je začela

razprava o državnem proračunu za leto 1967

V ponedeljek je na prvi seji jesenskega zasedanja parlamenta predložil finančni minister dr. Schmitz osnutek državnega proračuna za leto 1967, ki ga je vlada sprejela po daljših deloma precej ostrih pogajanjih med posameznimi ministri. Na seji, katere se je udeležil tudi zvezni prezident Jonas, se minister Schmitz v imenu ÖVP-jevske vlade ni samo pohvalil, da je bil osnutek proračuna tokrat prvič po drugi svetovni vojni izdelan še pred zakonito določenim rokom, marveč je v svojem dolgem govoru predvsem skušal dokazati, kako je ta proračun „socialen" in „pravičen" za vse plasti avstrijskega ljudstva.

Vendar pa so že med njegovim govorom številni medklici iz vrst obeh opozicijskih strank pokazali, da tudi še tako navdušeno samohvaljenje ÖVP-jevske vlade ne more prikriti dejstva, da proračun za leto 1967 v resnici nikakor ni tako „socialen" in „pravičen", marveč pomeni nove podražitve, katerih breme bo najbolj občutil tisti del prebivalstva, ki je bil že doslej zapostavljen pri delitvi narodnega dohodka. Drži, da predvideva osnutek proračuna večja sredstva za posamezna področja, toda ta sredstva hoče vlada dobiti iz novih obremenitev, bodo bistveno zmanjšale kupno moč avstrijskega prebivalstva.

Pri tem bodo igrale posebno vlogo predvidene podražitve (o katerih obširneje poročamo na drugi strani — op. ured.), toda to še ni vse: v resnici ustvarja vlada s tem proračunom najboljšo podlago za nov val splošnega navijanja cen in tako sama postavlja na laž svoja zagotovila, češ da hoče s svojo gospodarsko politiko ohraniti stabilnost šilinga.

Spričo tega je povsem razumljivo, da so načrti ÖVP-jevske vlade izzvali med prebivalstvom veliko ogorčenje, ki prihaja do izraza v protestnih in v resnih svarilih mnogih interesnih skupin. Zato je pričakovati, da bodo razprave o proračunu v parlamentu tokrat posebno ostre, kajti opozicijski stranki gotovo ne bosta hoteli prevzeti soodgovornost za politiko, ki jo vsiljuje ÖVP s svojo samovlado in katera predstavlja težko obremenitev za najširše plasti prebivalstva.

Dan Združenih narodov

V ponedeljek 24. oktobra bomo spet po vsem svetu obhajali dan Združenih narodov in se spominjali ustanovitve svetovne organizacije, ki si je ob svojem rojstvu leta 1945 v preambuli ustanovne listine zadala naslednje naloge:

Mi, ljudstva Združenih narodov, ki smo odločeni,

- obvarujemo prihodnje rodove pred šibo vojske, ki je dvakrat v življenju našega rodu prizadejala človeštvu neizrečeno gorje;
- da na novo potrdimo svojo vero v temeljne človekove pravice, v dostojanstvo in veljavo človeške osebnosti, v enake pravice moških in žensk, in narodov, bodisi velikih ali majhnih;
- da ustvarimo razmere, kjer bosta lahko obveljali pravičnost in spoštovanje obveznosti, izvirajočih iz pogodb in iz drugih virov mednarodnega prava, kakor tudi
- da pripomoremo k družbenemu napredku in k izboljšanju življenjskih pogojev v širše umevani prostosti,

in ki imamo zato namen,

- biti strpni eden nasproti drugemu in živeti v miru med seboj kakor dobri sosedje,
- zavzemati se s skupnimi močmi za ohranitev mednarodnega miru in varnosti,
- skrbeti s pomočjo sprejetih načel in določenih metod, da se sila orožja ne bo rabila, razen v skupno korist, in
- poklicati v življenje mednarodne ustanove, ki naj podpirajo gospodarski in družabni napredek vseh ljudstev,

smo sklenili združiti svoja prizadevanja, da te cilje uresničimo.

Tem nalogam služi OZN tudi danes in je zato potrebno, da jo podpirajo in krepijo vse države in vsi narodi sveta.

Deželni glavar Hartmann umrl

Takorekoč sredi dela je v petek zjutraj nenadoma umrl nižjeavstrijski deželni glavar ing. dr. Eduard Hartmann. Z njim je Avstrija zgubila eno najmarkantnejših osebnosti, ki je predvsem v agrarni politiki in v kmetijskem zadružništvu ubrala nova, času odgovarjajoča pota.

Pokojni je s svojo politično dejavnostjo pričel kot državni poslanec in je leta 1959 postal minister za kmetijstvo in gozdarstvo. Po smrti ing. Vinzenza Schumyja je bil izvoljen za predsednika avstrijskega kmetijskega zadružništva, kar je ostal do svoje smrti. Ker se ni strinjal s političnim kurzom kanclerja Klausa, je lani izstopil iz zvezne vlade, nakar je po smrti deželnega glavarja Figla postal predsednik nižjeavstrijske deželne vlade.

Državni proračun v številkah

V ponedeljek parlamentu predloženi osnutek državnega proračuna za leto 1967 predvideva v celoti izdatke v višini 78,589 milijarde šilingov, kar je za 6,8 milijarde šilingov ali 10 odstotkov več kot v letošnjem proračunu. Na redni proračun odpade od tega 74,988 milijarde šilingov izdatkov in 74,992 milijarde šilingov dohodkov, medtem ko so v izrednem proračunu predvideni izdatki v višini 3,601 milijarde šilingov, tako da znaša celotni primanjkljaj 3,597 milijarde šilingov.

Izdatki države se bodo v primerjavi z letošnjim letom povečali za 11 odstotkov. Finančni minister Schmitz je to utemeljil z večjimi potrebami za šolstvo, pošto in železnico, kmetijstvo, vojsko in socialno oskrbo, kjer nalaga državi višja bremena zlasti uvedba tako imenovane pokojninske dinamike. Zlasti pa je minister poudarjal, da bo novi proračun služil izboljšanju investicijske politike, vendar je pri tem „pozabil" povedati, da bo šlo to na račun konzumentov, kajti z novimi podražitvami se bo bistveno zmanjšala kupna moč.

Sredstva za kulturne potrebe se bodo zvišala za 810 milijonov šilingov in bo v te namene na razpolago 6,55 milijarde šilingov. Za gradnjo cest se bodo sredstva povečala za 522 milijonov šilingov, za vodogradnje v kmetijstvu bo na razpolago 660 milijonov, za tako predvidenih 730 milijonov šilingov, imenovani „zeleni načrt" pa je medtem ko se bodo izdatki za socialno oskrbo povečali za 1,2 milijarde šilingov ali 11 odstotkov.

Pri dohodkih, ki jih proračun v celoti predvideva v višini okroglo 75 milijard šilingov, bodo važno vlogo igrale tudi predvidene podražitve.

Nove pobude v nemškem vprašanju

Tako z zahodne kot z vzhodne nemške strani so bile v zadnjem času podane izjave, ki bi jih lahko smatrali za nove pobude v nemškem vprašanju.

Podpredsednik zahodnonemške socialdemokratske stranke Herbert Wehner je predlagal, naj bi se stiki med obema nemškima državama bolj razširili kot doslej in se zlasti zavzel za tesnejše gospodarsko sodelovanje. Po njegovem mnenju bi lahko bonski minister za vsenemška vprašanja in vzhodnonemški državni sekretar za to problematiko sedla nekega dne za skupno mizo in razpravljala o vprašanjih, ki so velikega pomena za Nemce na obeh straneh meje.

Še dalj je šel vzhodnonemški predsednik Walter Ulbricht, ki je predlagal pogajanja med obema nemškima državama na najvišji vladni ravni ter izjavil, da Vzhodna Nemčija za taka pogajanja ne stavlja nobenih pogojev. Poudaril je, da v nemškem vprašanju gre predvsem za to, kako bi zmanjšali sedanjo napetost in normalizirali medsebojne odnose.

Kakor je bilo pričakovati, pa so vse te pobude naletele na odpor pri zahodnonemški krščanskodemokratski stranki, ki se očitno še vedno noče sprijazniti s stvarnostjo, kakršna je nastala po drugi svetovni vojni, marveč vztraja pri stališču, da je bonska vlada edini predstavnik nemškega naroda.

ITALIJANSKA VLADA ZAHTEVA:

Avstrija in Nemčija morata pomagati

v boju proti teroristični dejavnosti na Južnem Tirolskem

En dan zatem, ko je avstrijski zunanji minister dr. Tončič v svojem govoru pred Glavno skupščino OZN poročal tudi o sedanjem stanju v urejanju južnotirolskega vprašanja, je italijanska vlada izročila dunajski in bonski vladi protestne note v zvezi s teroristično dejavnostjo na Južnem Tirolskem. V teh notah je Italija glavno krivdo za teroristično dejavnost zvalila na Avstrijo, deloma pa tudi na Zahodno Nemčijo ter od teh držav zahtevala, da morata sodelovati pri odkrivanju in zasledovanju atentatorjev.

Posebno ostra je bila nota avstrijski vladi, katero Italija obtožuje, da dopušča zbiranje in organiziranje terorističnih skupin na svojem ozemlju, kjer dobivajo potuho in sredstva za izvajanje teroristične dejavnosti. Obtožbe so bile podkrepljene z obsežnim dokumentarnim gradivom, ki vsebuje točen opis vseh dosedanjih atentatov ter sezname atentatorjev in terorističnih skupin, ki prihajajo iz Avstrije v Italijo, Izrecno je italijanska vlada opozorila na državno pogodbo in nevtralni položaj Avstrije, ki da je zaradi tega še posebej obvezana preprečiti vsako dejavnost teroristov.

Dunajska vlada je na italijansko noto odgovorila prejšnji teden ter zagotovila svojo pripravljenost, da pomaga pri zatiranju atentatorske dejavnosti. V odgovoru je rečeno, da je v teku točna preiskava dosedanje teroristične aktivnosti na Južnem Tirolskem in da bo Avstrija italijanske želje podpirala po svojih najboljših močeh.

Na italijansko noto je odgovorila tudi bonska vlada in prav tako obljubila podvzeti vse potrebne korake, da se v Zahodni Nemčiji ne bodo več pripravljale teroristične akcije za Južno Tirolsko.

Petvolilnih strank

ZA KMEČKOZBORSKE VOLITVE 6. NOVEMBRA

Za volitve v Kmetijsko zbornico za Koroško in njene podustanove je minulo nedeljo potekel rok za vlaganje kandidatnih list. V določenem roku so svoje kandidatne liste vložile naslednje volilne stranke:

- **Kärntner Bauernbund (ÖVP)**
- **Kärntner Arbeitsbauernbud (SPÖ)**
- **Freiheitliche Bauernschaft (FPÖ)**
- **Skupnost južnokoroških kmetov — Gemeinschaft der Südkärntner Bauern**
- **Allgemeiner Bauernverband.**

Prve štiri volilne stranke so bile že doslej zastopane v kmetijski zbornici, medtem ko Allgemeiner Bauernverband prvič nastopa kot volilna stranka. Allgemeiner Bauernverband združuje kroge, ki s politiko Bauernbunda in Freiheitliche Bauernschaft niso zadovoljni.

Skupnost južnokoroških kmetov — Geimeinschaft der Südkärntner Bauern je imela minuli petek v Celovcu zborovanje svojih kandidatov in zaupnikov. Ob tej priložnosti so bile potrjene kandidatne liste za volitve v Kmetijsko zbornico za Koroško in v okrajne kmečke zbornice Velikovec, Celovec in Beljak. Podrobnejše poročilo o tem zborovanju prinašamo na drugem mestu.

Zaupniki Skupnosti južnokoroških kmetov so zborovali

Premoč ene skupine v Kmetijski zbornici za Koroško je kriva gospodarske zaostalosti in zapostavljenosti kmečkega prebivalstva južne Koroške. V tej ugotovitvi so si bili edini kandidati in zaupniki Skupnosti južnokoroških kmetov na svojem zborovanju v Celovcu v petek minulega tedna. Na zborovanju so potrdili kandidate za bližnje volitve v kmetijsko zbornico in v okrajne kmečke zbornice Velikovec, Celovec in Beljak, podrobno pa so se pogovorili tudi o volilnem delu v prihodnjih tednih.

Na zborovanju so se po vrsti predstavili kandidati, ki načelujejo listam Skupnosti južnokoroških kmetov, za kmetijsko zbornico pliberški podžupan Mirko Kumer in predsednik Slovenske kmečke zveze Tone Krušic, ki je tudi nosilec liste za okrajno kmečko zbornico Celovec, Pavle Sima kot nosilec liste za okrajno kmečko zbornico Beljak ter Miha Slugovc, ki je na listi za okrajno kmečko zbornico Velikovec. Ob tej priložnosti so spregovorili tudi o svojih pogledih na pereča vprašanja kmečkega prebivalstva in naših vasi. Za njimi je bivši dolgoletni zastopnik Slovenske kmečke zveze v okrajni kmečki zbornici Celovec Lovro Kramer začel resno in od časa do časa kritično diskusijo, v kateri so sodelovali številni izvoljeni občinski zastopniki, poleg njih pa tudi zastopniki naših osrednjih in kmečkih organizacij. Njihovi tehtni prispevki so pokazali položaj med kmečkim prebivalstvom južne Koroške, ki je nastal po zapostavljanju njihovih koristi, ko ima vladajoča skupina v Koroški kmetijski družbi, v Deželnem kulturnem svetu in sedaj v Kmetijski zbornici za Koroško že desetletja za to ozemlje na razpolago le skope drobtine s svoje razkošne mize.

Ta vladajoča skupina, pooseblena v današnjem Bauernbundu, je pred kratkim proslavljala dvestoletnico pospeševanja kmetijstva in stoletnico kmetijskega šolstva na Koroškem, dan navrh pa osemdesetletnico ustanovitve Bauernbunda. Ob teh jubilejih je nizala „uspehe" svojih prizadevanj za napredek koroškega kmetijstva. **Toda ob vseh uspehih ni moč prezreti, da je Bauernbund južnokoroške kmete pustil izven svojih prizadevanj. Za južnokoroško kmečko prebivalstvo Bauernbund nikoli ni skrbel tako, kakor je drugače skrbel za razvoj in napredek kmetijstva v deželi. Med njimi je vsa dolga desetletja sejal seme zdrahe, narodnostne mržnje in nesoglasij na vasi, da bi ga lažje obvladal in da bi mu bilo treba čim manj pomagati.**

Kmečko prebivalstvo in vasi južne Koroške so zaradi tega gospodarsko zaostajale. Zaostalost nikakor ni krivda južnokoroškega kmečkega prebivalstva, marveč krivda sistema, ki je vladal in vlada v kmetijski zbornici. Krivda tega sistema je tudi, da so južnokoroški kmetje do kmetijske zbornice kot svojega poklicnega zastopstva zgubili skoraj že vse zaupanje.

Tako ne more iti več naprej. Že sedanjost postavlja kmečko prebivalstvo pred naloge, ki jim vasi južne Koroške zaradi politike Bauernbunda skoraj niso več kos. V prihodnje pa bodo te naloge le še večje. Zato danes ni čas, da bi kmečko prebivalstvo juž. Koroške še naprej iskalo koristi v mešetarjenju s Bauernbundom, drugače pa živelo brezbrižno za dogajanja v svetu in se pustilo še naprej zavajati od krivih prerokov, ki gledajo na svet z očmi preživele preteklosti.

Sedaj je zadnji čas, da pričnemo južnokoroški kmetje kmečko poklicno zastopstvo gledati z večjo resnostjo, kakor smo se ga navadili gledati. Zadnji čas je, da južnokoroški kmetje proti premoči Bauernbunda združimo sile in da se ne glede na narodnost strnemo z glasovi zaupanja okoli kandidatov, ki so med nami doma in katerih rodbine so z našimi desetleja delile isto usodo. Volilni dan 6. novembra bo plačilni dan, če bomo strnili na južnem Koroškem glasove proti Bauernbundu in njegovi politiki med nami.

Novi trg na Jugovzhodu

Pod tem naslovom je tiskovna služba Graškega jugovzhodnega sejma te dni objavila članek, ki ga v naslednjem zaradi aktualnosti priobčujemo.

Vzhodnoevropski trg je bil za Avstrijo in za južnonemško območje že od nekdaj izredno zanimiv. Medtem sta obe svetovni vojni povzročili, da smo ta trg vedno bolj zgubili; vrsto let po 1945 so bile meje celo hermetično zaprte.

Le počasi in oklevajoče se je pričel razvijati promet čez meje proti jugovzhodu in sicer najprej v eni smeri potom turistov iz Zahoda. Sicer ne v enaki meri kakor v turističnem prometu, vendar le od leta do leta naraščajoče so se pričeli zboljševati tudi medsebojni gospodarski odnosi, kar je dobilo svoj izraz v tem, da se je že leta 1956 Graški sejem preimenoval v Graški jugovzhodni sejem in da je bil skoraj istočasno sklenjen sejemski sporazum med Avstrijo in Jugoslavijo, ki se je tekom let razširil na 16 milijonov šilingov za izvoz in uvoz. Upoštevanja vredna je bila tudi gradnja lastnega jugoslovanskega sejemskega paviljona na vstrijskih sejmih, med katerimi je največji na Graškem jugovzhodnem sejmu.

Že ti uspehi nimajo zgolj simboličnega značaja, marveč so bili prve stične točke naraščajočega blagovnega prometa med obema državama. Ta okvir in tudi oni meddržavnih trgovinskih pogodb vendar še ni zadostoval za kritje jugoslovanskih potreb uvoza, zlasti uvoza konzumnega blaga. Liberalizacija potniškega prometa s strani jugoslovanskih oblasti in široko zasnovana reklama Graškega jugovzhodnega sejma po jugoslovanskih sosednih deželah Hrvatski in Sloveniji sta privedli do tega, da je ob priložnosti sejmov v letu 1966 latentna jugoslovanska potreba po tem blagu preskočila deželne meje in da je sejem obiskalo več desettisočev obiskovalcev iz Jugoslavije. S stotinami avtobusov in s tisočimi avtomobili ter s prenapolnjenimi železniškimi vlaki so prišli jugoslovanski interesenti, da so si na eni strani ogledali sejem, na drugi pa obiskali deželno glavno mesto Graz.

Ta množični obisk iz Slovenije in Hrvatske ni povzročila le načrtna reklama Graškega jugovzhodnega sejma, čeprav ga je sprožila, marveč ga je v enaki meri pospešila kvalitetno visoka in bogata izbira investicijskega in konzumnega blaga, tako na sejmih, kakor po graških trgovinah. Zanimanje tako množično zastopanih Jugoslovanov je veljalo predvsem orodju in opremi turističnih podjetij. Tako je bilo za avtomati za pijače, za espresso-stroji, za modernim kuhinjskim in drugim blagom veliko povpraševanje. Tudi investicijsko blago za obrtna podjetja, srednji in mali stroji, razne priprave in ročno orodje so bili deležni živahnega zanimanja. Tok obiskovalcev pa je posvečal največjo pozornost tehničnemu gospodinjskemu orodju, tekstilijam in modnim artiklom vseh vrst, parfumeriji, foto-pripomočkom, igračam in okraskom iz žlahtnih kovin. Pri tem je bilo zanimivo, da je največje povpraševanje veljalo kvalitetnemu blagu, pri čemer se je pokazalo, da Jugoslovani sodijo v skupino kritičnih a vendar prijetnih kupcev.

Meddržavni razvoj v Evropi gotovo obeta, da bo blagovni promet preko državnih meja še narasel in da se bo s tem v zvezi tudi še povečalo zanimanje kupcev izven meja. Graški jugovzhodni sejem bo svojo reklamo na jugovzhodu še povečal in razširil na nadaljnja območja. S tem je pričakovati, da se bo število kupcev iz jugovzhodnih sosednih dežel še povečalo.

Tako postaja Graški sejem pravi jugovzhodni sejem. Sejem podpira nove možnosti trgovanja in gospodarskega sodelovanja z jugovzhodno Evropo. V tej smeri je v prihodnje pričakovati še ugodnejši razvoj, ker se Graški jugovzhodni sejem prizadeva, da bi v to trgovino in sodelovanje povezal tudi zahodno Madžarsko vključno Budimpešte, južne predele Češkoslovaške in nadaljnje predele južne Nemčije.

Takšna je stvarnost samovlade ÖVP:

Nov, proračun, nove podražitve

Odkar ima ÖVP vlado docela v rokah, v parlamentu pa absolutno večino, so se poleg običajnih podražitev pričele tudi podražitve, ki so povezane z državnim proračunom. Po 6. marcu oz. 18. aprilu, ko je ÖVP uveljavila svojo nadoblast v Avstriji, smo doživeli podražitev nafte in podražitev tarif železnice in pošte v potniškem in blagovnem prometu. Z osnutkom proračuna za leto 1967 pa je vlada napovedala nove podražitve.

Te podražitve bodo še bolj občutne, kakor so bile dosedanje. Pitno mleko bo — če bo uveljavljen vladni osnutek državnega proračuna za 1967 — za 1 šiling dražje, skuta se bo podražila za 1,20 šilinga, mehki sir za 1,50 šilinga, trdi sir pa za 2 do 3 šilinge.

Poleg mleka in navedenih mlečnih izdelkov se bo z novim letom podražil tudi kruh in sicer v povprečju za 70 grošev pri kilogramu. Moka se bo v povprečju podražila za 40 grošev pri kilogramu.

Poleg najvažnejših hranil mleka in kruha prinaša osnutek novega proračuna tudi nadaljnje podražitve pri pošti. Telefon se bo podražil za 25 %, poštnina pa bo zvišana za 30 do 50 %. Poštnina za pisma bo v avstrijskem poštnem prometu znašala 2 šilinga in za dopisnice pa 1.50 šilinga, poštnina za inozemstvo bo pri pismih zvišana od 3 na 3.50 šilinga, za dopisnice pa od 1.80 na 2 šilinga. Poštnina za pakete bo zvišana za 15 %.

Pri telefonskih tarifah je napovedano zvišanje osnovnega prispevka za posamične priključke od 80 na 100 šilingov mesečno, za skupinske priključke pa od 40 na 50 šilingov mesečno. Tarifa za krajevne pogovore bo zvišana od 12 na 15 šilingov na uro, za medkrajevne pogovore pa za 25 odstotkov. Podražitev bo zajela tudi tarife za telegrame. Cena za besedo bo v telegramih zvišana od 50 na 70 grošev.

V PRVIH 9. MESECIH:

Poldrug milijon potnikov čez Ljubelj

Najzgovornejši dokaz za nujnost izgotovitve Ljubeljske ceste na avstrijski strani je letošnji promet na tem mejnem prehodu med Avstrijo in Jugoslavijo ter med evropskim severozahodom in evropskim jugovzhodom. Do konca septembra je na tem mejnem prehodu prestopilo mejo 1,565.000 potnikov in 390.000 motornih vozil. Porast prometa na mejnem prehodu Ljubelj je letos ogromen, kajti lani je v vsem letu na tem prehodu prestopilo mejo le 764.000 oseb in 232.000 motornih vozil.

Najbolj živahen promet je bil na tem mejnem prehodu v mesecu avgustu, ko so našteli 471.000 potnikov ali za 248 tisoč več kot lani. V Kompasovi menjalnici so turisti v prvih devetih mesecih zamenjali tujih deviz v vrednosti 1568 milijonov dinarjev, kar je za 75 odstotkov več kot v istem času minulega leta.

Močni porast prometa gre v prvi vrsti na račun ukinitve viz s strani Jugoslavije. Te ugodnosti se poslužuje veliko število turistov, ki letujejo na Koroškem in ki gredo od tod na krajše izlete v Jugoslavijo. Od aprila do septembra je bilo za nje izdanih na Ljubelju 52 tisoč turističnih propustnic.

AVSTRIJSKI TEDEN 1966:

Za večjo veljavo avstrijskega blaga na domačem in mednarodnem trgu

Devetič po vrsti bo letos zadnji teden meseca oktobra posvečen prikazu sposobnosti avstrijske industrije in obrti in mednarodni propagandi za avstrijsko blago. Vsakoletni „Avstrijski teden", kakor ta teden na splošno imenujemo, bo letos prvič potekal v okoliščinah, ko rast v domači industrijski proizvodnji popušča in ko izvoz blaga čedalje bolj zaostaja za njegovim uvozom.

Naša država se je znašla v pogojih gospodarstva na velikem prostoru. Njegove značilnosti so mednarodna delitev dela in proizvodnje ter čedalje bolj liberalizirana mednarodna menjava blaga. V takih pogojih pridobiva geslo tega tedna „Kupujte avstrijsko kvaliteto" še večji pomen, kakor ga je imelo v preteklosti. V takih pogojih namreč naše gospodarstvo le še po kvaliteti blaga in uslug lahko konkurira blagu gospodarsko močnejših držav z zmogljivejšimi in v veliki meri že specializiranimi industrijami, ki delajo na tekočem traku ceneje kot naša domača industrija in obrt.

„Avstrijski teden 1966" predočuje nujno potrebo po specializaciji industrijske in obrtne proizvodnje, hkrati pa tudi potrebo po njeni racionalizaciji. Ob enem pa hoče med nami utrditi spoznanje, da je večja domača potrošnja blaga hrbtenica blaginje v državi in da bomo v prihodnje inozemskih izdelkov na domačem trgu deležni le, če bomo z uveljavljanjem kvalitete v isti meri lahko stopnjevali izvoz avstrijskega blaga, kakor smo doslej stopnjevali uvoz inozemskega blaga na naš domači trg.

PO ŠIROKEM SVETU

DUNAJ. — Avstrija in Sovjetska zveza sta se sporazumeli, da bo sovjetski državni predsednik Podgorni uradno obiskal Avstrijo v dneh od 14. do 21. novembra. Kakor znano je bil ta obsik predviden že za prejšnji teden, vendar so ga morali odložiti, ker predsednik Podgorni vsled prehlada ni mogel na potovanje. Z določitvijo novega termina obiska so se izkazala na neutemeljena tudi vsa ugibanja, ki jih je bilo prejšnji teden zaslediti v številnih listih.

BOCEN. — Na Južnem Tirolskem se nadaljuje val terorističnih atentatov. Zadnjo nedeljo je prišlo do nove eksplozije v središču Bocena, v raznih južnotirolskih krajih pa je policija odkrila zaloge razstreliva in orožja. V Rimu so minulo nedeljo organizirali monarhisti protestno demonstracijo proti teroristični dejavnosti na Južnem Tirolskem, katere se je udeležilo okoli 5000 ljudi.

MOSKVA. — V glavnem mestu Sovjetske zveze se je v ponedeljek začelo veliko posvetovanje najvišjih vladnih in partijskih funkcionarjev vzhodnih držav, navzoči pa so tudi obrambni ministri držav članic Varšavske zveze. Politični opazovalci menijo, da je glavni namen tega posvetovanja določitev skupnega stališča socialističnih držav do LR Kitajske, hkrati pa sklenitev novih oblik podpore vietnamskemu ljudstvu v njegovem boju za svobodo in neodvisnost.

NEW YORK. — Stalni predstavnik Avstrije v OZN veleposlanik dr. Waldheim je predlagal generalnemu tajniku U Tantu, naj bi za sedež nove organizacije Združenih narodov za industrijski razvoj (UNONIDI) izbrali Dunaj.

RIO DE JANEIRO. — V Argentini je ponovno oživela kampanja za vrnitev nekdanjega predsednika Perona v deželo. Peronistično gibanje je minuli ponedeljek obhajalo kot „dan zvestobe" Juanu Peronu ter pripravilo velike manifestacije za njegovo vrnitev v Argentino.

RIM. — Italijansko javno tožilstvo je zahtevalo preiskavo proti 24 uglednim javnim in kulturnim delavcem, ki so obdolženi zlorab pri razpolaganju z državnim denarjem. Med njimi je več bivših in sedanjih funkcionarjev ministrstva za turizem, ki so obtoženi, da so protizakonito odobravali ali trošili državne subvencije za gledališke predstave, ki jih „nihče ni videl". Baje gre za več sto milijonov lir.

DUNAJ. — Avstrijski zunanji minister dr. Tončič je povabil devet evropskih držav, ki so se v OZN zavzele za boljše odnose med evropskimi državami z različnimi družbenimi ureditvami, naj bi se zunanji ministri še letos sestali na konferenci, ki bi bila v Bukarešti. Omenjena skupina, ki jo imenujejo tudi „klub devetih", je bila ustanovljena na pobudo Romunije in ji pripadajo Avstrija, Belgija, Bolgarija, Danska, Finska, Jugoslavija, Madžarska, Romunija in Švedska. Na srečanju v Bukarešti naj bi po izjavi ministra Tončiča razpravljali o možnostih za sklicanje vseevropske konference ministrov.

RIM. — V italijanskih političnih krogih omenjajo možnost, da bi sovjetski državni predsednik Podgorni in predsednik sovjetske vlade Kosigin v kratkem obiskala Italijo. Kakor v tej zvezi piše glasilo socialistične stranke „Avanti", bi do obiska utegnilo priti v drugi polovici januarja ali v prvi polovici februarja 1967. S tem bi sovjetska državnika vrnila obisk predsedniku italijanske republike in predsedniku italijanske vlade, ki sta leta 1960 obiskala Sovjetsko zvezo.

NEW DELHI. — Te dni se bodo v indijski prestolnici sestali predsednica indijske vlade Indira Gandhi, predsednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito in predsednik Združene arabske republike Gamal Abdel Naser, ki bodo razpravljali o perečih mednarodnih vprašanjih. Indijski tisk v tej zvezi opozarja na podobni konferenci voditeljev treh držav na Brionih pred desetimi in v Kairu pred petimi leti. Mednarodni položaj se je od takrat bistveno spremenil in tudi sodelovanje treh dežel je zdaj tesnejše, prav te spremembe pa narekujejo potrebo po novi konferenci, ki bo — kakor poudarjajo v indijski prestolnici — sestavni del tradicionalnega sodelovanja.

DUNAJ. — Medtem ko se v veliki dvorani dunajskega porotnega sodišča nadaljuje razprava proti bratoma Mauer, se je v mali dvorani istega sodišča v ponedeljek začel proces bivšemu SS-ovcu Leopoldu Lanzu. Danes 56 let stari Lanz je obtožen številnih zločinov, ki jih je zagrešil kot nadzornik v zloglasnem nacističnem taborišču Treblinka na Poljskem. Obtožnica navaja podrobnosti, ob katerih se mora človek vprašati, ali je pri zločincu ki je bil zmožen takih grozodejstev, sploh še mogoče govoriti o človeku.

PARIZ. — Med nedavnim obiskom predsednika bolgarske vlade Todora Živkova v Franciji so se sporazumeli o nadaljnji krepitvi bolgarsko-francoskega sodelovanja, na političnem področju pa je bistveni cilj politike obeh držav zmanjšanje napetosti med Vzhodom in Zahodom. Predsednik bolgarske vlade Živkov je ob tej priložnosti povabil francoskega predsednika de Gaulla in predsednika francoske vlade Pompidoua, naj uradno obiščeta Bolgarijo.

BEOGRAD. — Zvezni zbor jugoslovanske zvezne skupščine je prejšnji teden izvolil za svojega predsednika Miloša Miniča, kateri je hkrati kandidat tudi za položaj podpredsednika skupščine, vendar bo le-ta izvoljen šele na skupni seji vseh skupščinskih zborov, ki bo sklicana še letos.

ATENE. — Včeraj je prispel na uradni obisk v Grčijo predsednik zveznega izvršnega sveta SFR Jugoslavije Petar Stambolić. Predsednik grške vlade Stefanopulos je že pred obiskom izjavil, da bodo razgovori med grškimi in jugoslovanskimi predstavniki prispevali k nadaljnji utrditvi odnosov in sodelovanja med obema državama, „ki kljub različnim družbenim sistemom težita k miru, kar je poglavitni pogoj za blaginjo človeštva".

WASHINGTON. — Ameriški predsednik Johnson se je v ponedeljek podal na potovanje po številnih državah. Obiski so predvideni na Havajih, v Novi Zelandiji, Avstraliji, Filipinih, Tajski, Malajziji in Južni Koreji. S tem hoče utrditi zavezništvo držav, ki sodelujejo v vojni v Vietnamu in bo temu namenu zlasti služila konferenca v Manili od 24. do 27. oktobra.

OTROK IN UČENJE:

Uspehi in porazi

VPLIVAJO NA VOLJO DO DELA

Uspehi in porazi močno vplivajo na veselje in voljo do dela: uspehi nas spodbujajo in dajejo nove moči, neuspehi pa nas potarejo in nam jemljejo voljo. Vendar imajo uspehi in neuspehi lahko tudi drugačen vpliv — tako pri odraslih kot pri otroku.

Zlahka doseženi uspehi lahko razvijejo pri otroku prehitro samozadovoljnost in ga uspavajo »na lovorikah«, kar kmalu vodi k neuspehom. Porazi pa lahko sprožijo tudi zdravo upornost, da zberemo vse svoje sile, se vržemo ponovno na delo in pri njem vztrajamo do uspeha. Toda otroci tega navadno še niso zmožni, če nimajo ob sebi opore staršev. In če se že zaženejo po porazu v učenje, kmalu popustijo, če ni takoj vidnih rezultatov — če jih spet starši in učitelji pri tem ne spodbujajo in podpirajo. Pri tem pa moramo upoštevati, da smemo od otroka zahtevati le toliko, kolikor zmore. Videti moramo njegov trud in priznati njegove uspehe. Vendar ne smemo ravnati po uspehih drugih vrstnikov, ki so bolj ali manj sposobni, pa tudi ne samo po ocenah.

Za starše je važno to, ali so učni uspehi otroka večji ali manjši od njegovih sposobnosti, ali se je pri delu dovolj potrudil ali ne. Če se odmaknemo od tega merila, bomo pretirano hvalili nadarjenega otroka, ki dosega odlične uspehe brez posebnega truda — in ga s tem kvarili. Še hujšo škodo pa bomo prizadeli manj nadarjenemu otroku, ki kljub velikemu trudu ne dosega vidnih uspehov.

Včasih so starši takega otroka razočarani, prizadeti v svojem samoljubju in se ne morejo sprijazniti z otrokovimi sposobnostmi, s takimi, kot so. Bolestna ambicioznost staršev, ki bi hoteli imeti za vsako ceno odličnjaka, najboljšega ali celo čudežnega otroka, je povzročila že mnogim otrokom veliko škodo in jim zagrenila otroška leta. Jemljejo mu ves prosti čas, ki mora biti ves žrtvovan učenju, kadar pa ne dosega željenih uspehov, ga s svojim nezadovoljstvom pehajo v krize brez izhoda. Prej ali slej tak otrok začuti, da ga starši nimajo radi takega, kakršen je; da bi ga imeli radi le, če bi bil tak, kakršen ne more biti.

Če je v družini več otrok, se bo tak otrok kmalu čutil zapostavljenega. Ker ne bo mogel nikdar zadovoljiti staršev in ne bo imel od njih priznanja in podpore, bo prej ali slej obupal nad seboj ter poiskal izhod ali v ravnodušnosti do vsega, ali pa v raznih oblikah problematičnega uveljavljanja med vrstniki. Strokovnjaki, ki se bavijo z duševno nerazvito mladino, posebej opozarjajo, da je treba pri takih otrokih ocenjevati že najmanjši uspeh kot velik napredek. Pri manj nadarjenem otroku moramo torej še posebej ceniti njegov trud in napredek, zlasti pa razvijati njegovo delavnost, vestnost in vztrajnost pri težavah, saj bo s temi osebnostnimi lastnostmi tako v šoli kot v poznejšem življenju lahko v precejšnji meri nadomestil svoje manjše sposobnosti.

Že doslej 144 prijav iz 28 držav

za mednarodno likovno razstavo „Mir, humanost in prijateljstvo med narodi"

V okviru proslav 800-letnice mesta Slovenj Gradec pripravljajo prireditev, ki bo vsekakor edinstvena na svetu. To bo mednarodna likovna razstava pod naslovom „Mir, humanost in prijateljstvo med narodi", na kateri bodo sodelovali umetniki iz vseh delov sveta. Že doslej je udeležbo prijavilo skupno 144 umetnikov iz 28 držav, do otvoritve razstave 10. decembra pa se bo število po vsej verjetnosti še povečalo. Glavni pomen te razstave pa je nedvomno v tem, da je zamišljena kot osnova za bodoči stalni muzej mednarodne umetnosti, ki naj bi v govorici likovne umetnosti pozival na mir, humanost in prijateljstvo med narodi.

Med doslej prijavljenimi umetniki jih je seveda največ iz Jugoslavije, in sicer 42 slikarjev, kiparjev in grafikov vseh generacij in umetniških smeri. Ostali prijavljeni pa so iz Avstrije, Anglije, Južne Afrike, Belgije, Bolivije, Brazilije, Kanade, Češkoslovaške, Filipinov, Francije, Finske, Nizozemske, Italije, Japonske, Madžarske, Mehike, Norveške, Poljske, Romunije, Tunizije, Sovjetske zveze, Švice, Amerike, Vzhodne ter Zahodne Nemčije. Tako bo v razmeroma majhnem Slovenjem Gradcu zbran veliki svet, zastopan po likovnih umetnikih, ki bodo s svojimi deli pričevali v prid človečnosti in mirnemu sožitju.

Razstava v Slovenjem Gradcu bo odprta 10. decembra, torej na dan, ki ga ves svet obhaja kot praznik človekovih pravic. Odprta bo skozi osem mesecev, tako da bo segala tudi v leto 1967, ki je bilo razglašeno za leto mednarodnega turizma. Poleg dosedanjega Umetnostnega paviljona gradijo v Slovenjem Gradcu tudi novo galerijo ter se sploh vsestransko pripravljajo na veliko mednarodo prireditev, posvečeno miru in prijateljstvu na svetu.

PRIHODNJE LETO V CELOVCU:

Prva mednarodna razstava INTART

OB SODELOVANJU LIKOVNIH UMETNIKOV KOROŠKE, SLOVENIJE IN FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE

Kakor smo v našem listu že svoječasno poročali, so se predstavniki likovnih umetnikov treh sosednih dežel — Koroške, Slovenije in Furlanije-Julijske krajine — leta 1965 sporazumeli, da bodo redno prirejali skupne razstave likovne umetnosti, ki bodo izmenoma v glavnih mestih teh dežel, torej v Celovcu, Ljubljani in Vidmu. Pobudo za tako sodelovanje jim je dala plodna kulturna izmenjava, ki se že več kot deset let uspešno razvija in veliko prispeva k zboljšanju odnosov med sosednimi narodi in deželami. Uspehe pa so nedvomno videli tudi pri podobni prireditvi »Trigon« v Grazu.

Pred nedavnim je bilo sklenjeno, da bo prva razstava »INTART« prirejena meseca maja 1967 v Celovcu, kjer bo iz vsake dežele sodelovalo po deset umetnikov, ki bodo razstavili po pet slikarskih, kiparskih ali grafičnih del, nastalih v zadnjih petih letih. Ob tej priložnosti bo izdan poseben katalog, natisnjen v jezikih vseh treh dežel, namreč v nemščini, slovenščini in italijanščini, poleg tega pa kratki povzetki tudi še v angleščini in francoščini. Razstava bo trajala šest tednov, za najboljša razstavljena dela pa bodo podelili tudi posebne nagrade.

Razstava v domu umetnikov

Poklicno združenje upodabljajočih umetnikov na Koroškem je spet poskrbelo za obširno razstavo, ki nudi zanimiv pregled ustvarjanja koroških umetnikov. Razstava je bila ta torek otvorjena v celovškem Domu umetnikov, kjer ostane odprta do 30. oktobra dnevno od 9. do 12. ure in od 15. do 17.30 ure.

Že dejstvo, da obsega razstava skupno 107 del 41 umetnikov, dovolj zgovorno priča o tem, da gre za reprezentativno demonstracijo koroške upodabljajoče umetnosti. Zastopana so takorekoč vsa imena, ki nekaj pomenijo v današnji koroški umetnosti; predstavili pa so se tudi mnogi doslej manj znani umetniki, kajti prireditelji razstave hočejo dati priložnost tudi mladim talentom in jih tako predstaviti širši javnosti.

Kakor je bogat seznam sodelujočih umetnikov, tako je pester prikaz tudi najrazličnejših smeri umetnosti, saj sega od realizma do abstraktnega izraza z vsemi vmesnimi oblikami in odtenki. Pač pa je treba priznati, da je pretežna večina umetnikov ostala zvesta predmetni smeri, v kateri prihajajo do izraza lepote koroške pokrajine, katera je bila domačim in tudi tujim umetnikom že vedno neizčrpen vir navdihov za njihovo ustvarjanje.

Razstava vsekakor zasluži široko zanimanje javnosti, hkrati pa nudi tudi ugodno priložnost za izbiro in nakup umetniških del, ki so slej ko prej najlepši okras vsakega stanovanja.

Nad sedem milijonov knjig

je doslej izdala „Prešernova družba"

V primerjavi z Mohorjevo družbo, ki se ozira že na več kot stoletno tradicijo, je »Prešernova družba« v Ljubljani gotovo še zelo mlada ustanova. Vendar pa je že v štirinajstih letih svojega obstoja in delovanja zabeležila uspehe, ki dovolj zgovorno pričajo o njenem prizadevanju za širjenje slovenske knjige: izdala je namreč 334 različnih knjižnih del in brošur v skupni nakladi 7,250.000 izvodov. Poleg tega je založila 20 barvnih reprodukcij najbolj znanih del slovenskih umetnikov v 274.000 izvodih in tako pomagala razvijati zanimanje za slovensko umetnost.

Kljub tem uspehom pa se je Prešernova družba odločila še za nove oblike in načine približevanja knjige najširšim krogom prebivalstva. Ena teh oblik je tako imenovano knjižno varčevanje ali knjižni servis, ki bo članom družbe nudil zelo ugodne pogoje (15 odstotkov popusta, plačevanje v obrokih itd.) za nakup knjig, in sicer ne samo tistih, ki jih izdaja družba sama, marveč vseh slovenskih založb. Druga oblika so posebni knjižni klubi ali krožki, kjer bodo prirejali literarne večere, razgovore o književnih in jezikovnih problemih ter seznanjali člane s književniki in knjižnimi načrti posameznih založb. Poleg tega pa bo za svoje člane izdajala še časopis »Knjižna polica«, ki bo poročal o novostih na knjižnem trgu, objavljal odlomke iz književnih del in mnenja o knjigah.

Vse to bo gotovo še poglobilo odnose med Prešernovo družbo in njenimi člani, predvsem pa bo v široki javnosti vzbudilo zanimanje in ljubezen do knjige ter oblikovalo okus za dobro in koristno branje.

Kulturne drobtine

● **V okviru 19. avstrijskega tedna knjige bo v nedeljo tudi v celovški trgovinski zbornici odprta posebna knjižna razstava. Teden knjige bo poleg tega obsegal dnevne prireditve, kot literarne večere, predvajanja in razgovore o književnosti in podobno. Prireditev ob tednu knjige bo obsegala tudi razstavo akademskega slikarja Huberta Wilfana.**

● **Maribor je ta teden prizorišče tradicionalne revije slovenskih poklicnih gledališč, ki jo prireja v okviru svoje jubilejne 10. kulturne revije. Sodelujejo gledališke skupine iz Ljubljane, Maribora, Celja in Trsta. Na sporedu so dela Linharta, Cankarja, Gruma, Tavčarja in Mikelna, svetovno literaturo pa zastopa francoski pisatelj Sartre.**

● **V münchenski bolnišnici je umrl 49 let stari svetovno znani operni režiser Wieland Wagner, vnnuk slavnega skladatelja Richarda Wagnerja in pravnuk Franza Liszta.**

● **Slavistično društvo Slovenije je imelo v nedeljo svoj redni občni zbor v Ljutomeru, kjer je bil za predsednika društva ponovno izvoljen dr. Bratko Krefl. Pred svojim občnim zborom so imeli slavisti v Mariboru dvodnevno posvetovanje o položaju slovenskega knjižnega jezika.**

Nepismenost — ovira na poti razvoja

Med tiste predele sveta, v katerih predstavlja nepismenost veliko oviro na poti razvoja, spada tudi Latinska Amerika. Čeprav so posamezne latinskoameriške države v boj proti analfabetizmu vložile že precej naporov in sredstev, je problem kot tak še vedno pereč in bo to po vsej verjetnosti ostal tudi še naprej.

O tem zgovorno priča primer Brazilije, največje države Latinske Amerike. Brazilske oblasti danes ponosno ugotavljajo, da je v deželi »samo« 39 odstotkov nepismenega prebivalstva, medtem ko je bilo leta 1940 med prebivalstvom, starim nad 15 let, še nad 60 odstotkov nepismenih. Vendar pa bo nepismenost tudi v prihodnjih letih zahtevala še odločne ukrepe, kajti Brazilija potrebuje še enkrat toliko strokovnjakov, kot jih ima zdaj. Sedanje število šol bi bilo treba zvišati za dobrih 30 odstotkov, če naj bi osnovno šolstvo zajelo vse otroke šolske starosti.

Podoben ali še slabši pa je položaj v drugih latinskoameriških državah. Tako na primer kolumbijsko prosvetno ministrstvo ugotavlja, da bo nepismenost odpravljena šele čez 70 let, če ne bodo pospešili splošnega izobraževanja.

Aktualnejši pripisi k znanim temam

1

Če bi poskušali napraviti psihološki test, prodreti v notranjo, mentalno strukturo teh pojavov, si ni težko zamisliti, koliko moralnih, intimnih stisk, kriz vesti so morali ti ljudje premagati v vsakdanjem življenju, spričo nenehne žgoče nervozne razpetosti med domačim, v širšem pomenu besede, in tistim, ki jih je kot plaz zasipal od zunaj. In če k temu dodamo še najbolj raznotere odtenke manjvrednostnega razpoloženja, ki ima vrhu drugega korenine še posebej v številnih vidikih gospodarske in socialne odvisnosti, smo vsaj približno začrtali diagram notranje razklanosti sodobnega koroškega slovenskega človeka, pripadnika „boječega ljudstva", kakor ga je krstil pisoči izobraženec iz mlajše slovenske koroške generacije.

Sicer pa temu „boječemu človeku" nemški zagrizenci, vsa ta nacistično črnožolta, hajmatdinstovska, sidmarkovska in podobno bundovska, bojevniška druščina že desetletja dopoveduje, da je njegovo tako rahločutno, nežno slovensko narečje le „govorica hlapcev in dekel" in ni čudno, če je vse to marsikateremu, še posebno manj poučenemu, vendarle vcepilo dvom, nejasnosti tudi do stvari, ki je slehernemu moralno trdnemu človeku (seveda če živi v strpnih, normalnih razmerah) vsaj v evropskih razsežnostih edinstvena, nedotakljiva vrednota. Ponovil bom le že izrečene misli, če pristavim, da jezik oblikuje, kleše „dušo naroda", oplaja, žlahti, utrjuje vse tisto, kar ponavadi skupno imenujemo narodni ponos zavednost.

Na Koroškem pa imamo zraven tega opravka še s prav posebno zvrstjo dvojezičnosti. Da načelno ne bi bilo pomote: sprejemljiva, človeško opravičljiva je le dejansko dvostranska dvojezičnost, ki enako vsebinsko velja tudi in povsem za tako imenovani večinski narod. Takšna, stvarno demokratična aplikacija tega načela lahko kvalitetno prispeva k trajnejšemu razširjanju zaledja za dobrohotno, brez prikritih zadnjih namenov(!) sožitje na narodnostno izpreplетenih področjih, ne da bi bila pri tem okrnjena narodna samobitnost kogar koli. Žal pa gre danes na Koroškem ne glede na bridke preizkušnje minulega desetletja za precej drugače zamišljeni bilingvizem. V primerjavi s K. u. K. utrakvistično shemo, za katero je bila materinščina v prvih dveh osnovnošolskih letih pomožni jezikovni pripomoček, je „Uredba o novem oblikovanju dvojezičnih ljudskih šol na južnem ozemlju Koroške" 3. oktobra 1945 vendarle prisodila slovenščini stopnjo „enakopravnega deželnega jezika", čeprav je imel tudi poslej domovinsko pravico le v prvih treh razredih, pozneje pa se je spremenil v enega izmed obveznih predmetov do konca osnovnošolskega izobraževanja. Toda poleg teritorialne opredeljenosti dvojezičnega območja (ta šolski sistem je zajemal 64 narodnostno mešanih koroških občin) je za te naše reminiscence zanimivo, da je ta dvojezičnost kljub skromnemu, omejenemu vsebinskemu obsegu veljala za vse šoloobvezne otroke.

Globlja vrednost tega noveliranja iz leta 1945 ni bila namreč le v delni modernizaciji in demokratizaciji utrakvizma, ampak tudi, če se tako izrazim, v novi perspektivi te zamisli, kolikor jo seveda iskreno sprejemamo. Po vseh križpotjih slovenskega koroškega človeka od cesarsko-kraljevskega hlapčevstva do nacističnega izgnanstva v polpreteklem razdobju bi lahko nadaljnje razvijanje tako zamišljenih komponent dvojezičnosti postopno oblikovali čisto drugačne (začeli bi na novo), zdrave relacije med obema narodoma, skladno z novimi vrednotenji, obogatenimi moralnimi postulati o pravicah človeka in enakopravnosti, ki so se v sodobnem svetu (OZN) uveljavili po vojaškem in političnem porazu nacizma.

Če se vrnemo na jezikovno področje: dvojezičnost naj bi tudi nemškim Koroščem pomagala bolje razumeti svoje slovenske sodržavljane. Sicer pa so v podobnem smislu razlagali takrat sistem iz leta 1945 tudi avstrijski pristojni krogi, saj je sam zunanji minister K. Gruber (na sestanku namestnikov zunanjih ministrov 28. aprila 1948) štel za umestno apostrofirati kot pozitivno „dolžnost nemško govorečega prebivalstva, da se uči slovenščine".

Tudi ob zlohotnem odloku koroškega deželnega sveta za šolstvo 22. septembra 1958, ki je dobesedno obglavil dvojezično formulo izpred trinajstih let, je bilo slišati platonična zagotovila (tudi to je ena izmed koroških specifičnosti) o pripravljenosti, „da bodo zavarovali pravice manjšine", potem seveda, ko so razveljavili bistveni sestavini dvojezičnega koncepta iz leta 1945: teritorialno načelo in obojestransko obligacijo dvojezičnega pouka. Danes, osem let po tej drastično restriktivni odločitvi, kakor zatrjujeta obe osrednji slovenski organizaciji na Koroškem, sta še vedno dve tretjini otrok slovenskega rodu prikrajšani za prvo črkovanje, za prve korake v svet učenosti v materinem jeziku.

(Se nadaljuje)

KANDIDATNE LISTE DOKAZUJEJO:

Bauernbundu je južna Koroška deveta briga

Kakor poročamo na drugem mestu, je bilo za volitve v Kmetijsko zbornico za Koroško 6. novembra 1966 vloženih 5 kandidatnih list. Poleg štirih tradicionalnih skupin — to so Bauernbund, Freiheitliche Bauernschaft, Arbeitsbauernbund in Skupnost južnokoroških kmetov — Gemeinschaft der Südkärntner Bauern — je tokrat tudi Allgemeiner Österreichischer Bauernverband vložil svojo kandidatno listo. Za 24 sedežev v občnem zboru kmetijske zbornice se torej potegujejo kandidati 5 strank. Spričo tega in spričo tendenc pri zadnjih kmečkozborskih volitvah leta 1961 se utegne po 6. novembru politični sestav deželnega kmetijskega zastopstva precej spremeniti.

Zastopstvo v kmetijski zbornici pa se mora spremeniti predvsem teritorialno gledano. Kmečko prebivalstvo južne Koroške mora končno dobiti v kmetijski zbornici številčno takšno zastopstvo, kakor mu po številu kmetij in volilnih upravičencev pripada. Drugače se ne bo moglo izkopati iz gospodarske zaostalosti in ne bo kos nalogam, ki jih na področju dalekosežnih sprememb v ustroju kmetijstva prinaša prihodnost.

Z glasovi za Bauernbund tega zastopstva ne bo doseglo. Bauernbnd nima na svoji kandidatni listi za sodne okraje Pliberk, Dobrla vas, Železna Kapla, Borovlje, Rožek, Beljak in Gure nobenega kmečkega kandidata na izglednem mestu. Njegovi kandidati, ki bodo izvoljeni, ne bodo zastopali koristi južnokoroškega kmečkega prebivalstva, ker jih ne poznajo in ker se za nje niti ne zanimajo, čeprav gre pri tem za koristi okroglo 7500 kmetij in ene četrtine volilnih upravičencev.

Koristi južnokoroškega kmečkega prebivalstva tudi ne bodo zastopali kandidati Freiheitliche Bauernschaft, v kolikor bodo izvoljeni, še manj pa kandidati, ki jih je postavil Allgemeiner Bauernverband, ki iz omenjenih sodnih okrajev tudi nima nobenega kandidata na svoji listi.

Sestav teh kandidatnih list torej kaže, da je tem volilnim strankam razvoj kmetijstva in usoda kmečkega prebivalstva južne Koroške tudi sedaj deveta briga, kakor jim je to bil v preteklosti dolgih desetletij.

Kandidati skupnosti južnokoroških kmetov

za volitve v Kmetijsko zbornico za Koroško in v okrajne kmečke zbornice Velikovec, Celovec in Beljak v nedeljo 6. nov. 1966 so

možje, vredni vsestranskega zaupanja

ki hočejo delati za koristi kmečkega prebivalstva. Kandidati so v Kmetijski zbornici za Koroško:

Mirko KUMER, pd. Črčej na Blatu pri Pliberku
Tone KRUŠIC, pd. Rupej v Velinji vasi pri Bilčovsu
Ludvik LESJAK, pd. Postranjak na Bregu pri Rožeku
Janez WUTTE, pd. Vrank na Veselah pri Škocijanu
Lojze GREGORIČ, pd. Omer v Mali vasi pri Globasnici
Franc ISOP, pd. Leben v Gorinčičah pri Št. Jakobu v Rožu
Janez KUCHLING, pd. Hauzer v Striholčah pri Zg. Trušnjah
Franc ROBLEK, pd. Pušelc na Šajdi v Selah

v okrajnih kmečkih zbornicah

Velikovec:

Ignac DOMEJ, pd. Zgonc v Rinkolah pri Pliberku
Miha SLUGOVC, pd. Plešovnik v Lancovi pri Škocijanu
Janez KUCHLING, pd. Hauzer v Striholčah
Gregor KRISTOF, pd. Frlin v Dvoru pri Pliberku
Štefan KORDEŽ, pd. Kukman v Mali vasi pri Globasnici
Joško GOLAVČNIK, pd. Golavčnik v Zagorju pri Št. Lipšu
Jože URANK, pd. Kavh v Encelni vasi pri Galiciji
Franc HAŠEJ, pd. Cunder v Kokju pri Dobrli vasi

Celovec:

Tone KRUŠIC, pd. Rupej v Velinji vasi
Valentin WALDHAUSER, pd. Podnar v Slovenjem Plajberku
Janko SCHOTTL, pd. Žaborc na Rutah pri Hodišah
Janez KORENJAK, pd. Jančic v Trebljenju pri Šmarjeti v Rožu
Janko TOLMAJER, pd. Podršnik v Sp. Rutah pri Radišah
Andrej KUNČIČ, najemnik v Kapli na Dravi.
Tomaž KOBAN, pd. Šmon v Št. Gandolfu pri Kotmari vasi
Valentin GORIČNIK, pd. Knežnik v Glinjah

Beljak:

Pavle SIMA, pd. Leben v Pulpačah pri Št. Ilju
Anton GALOB, pd. Pavlin v Goričah pri Maloščah
Florijan KRIŠTOF, pd. Harej v Dragožičah pri Podgorjah
Janko LEPUSCHITZ, pd. Fugar na Ravnah pri Ledincah
Jože SCHNABL, pd. Štuc v Draščah pri Ziljski Bistrici
Ludvik LESJAK, pd. Postranjak na Bregu pri Rožeku
Jože STORNIK, pd. Štornik v Lešah pri Št. Jakobu v Rožu
Jože WINKLER, pd. Matevž na Vudmatu pri Podravljah

Južnokoroški kmetje bomo volili proti premoči ene skupine v kmetijski zbornici. Volili bomo kandidate iz naših vrst in našega zaupanja!

Klub slovenskih študentov na Dunaju je pričel z delom v novem študijskem letu

Letošnjega občnega zbora kluba, ki je bil 14. oktobra, se je udeležilo lepo število naših dunajskih študentov. Med gosti je predsednica kluba gdč. Marija Erlach lahko pozdravila lektorja za slovenščino na dunajski univerzi dr. Karla Piuka in starešino kluba odvetnika dr. Toneta Jelena.

Po kratkem orisu uspehov in težav v zadnjem letu se je predsednica Marija Erlach članom zahvalila za sodelovanje in istočasno prosila mlajše člane, da dajo svoje sile na razpolago klubu in njegovim prizadevanjem. Občnemu zboru je predsedoval kolega Miha Kulnik. Kot tajnik starega odbora je dal članom obširen pregled o delu v študijskem letu 1965-66. Iz njegovega poročila je bilo razvidno, da je imel klub v tem letu 23 rednih in tri izredne sestanke in srečanja, odbor pa je imel 6 sej. Ob orisu te aktivnosti je tajnik ugotovil, da je bilo v tem študijskem letu delo kluba uspešno.

Po poročilih blagajnika, knjižničarja, pripravljalnega odbora letošnjega študijskega seminarja in časnikarskega referata je sledilo sprejemanje novih članov. Za stare člane je bilo pri tem zelo razveseljivo, da je letos v klub vstopilo 12 novih študentov. S tem se je število članov povečalo na 52.

Posebno se je občni zbor razgibal, ko je pristopil k volitvam predsednika in odbora. Za predsednika je bilo vloženih kar osem predlogov, pri volitvah pa je z absolutno večino zmagal Lojze Popitsch, ki je od 40 oddanih glasov na svoje ime združil 32 glasov. Po njegovi izvolitvi se je dosedanji predsednici gdč. Erlachovi za ves njen trud v preteklem študijskem letu v imenu kluba zahvalil Miha Kulnik in ji kot priznanje izročil majhno darilo.

Ob zaključku občnega zbora je novi predsednik mladim članom zaželel uspešno študijsko leto, starim »bajtam« pa, da bi čimprej s študijem končali. Novega predsednika čaka veliko dela in težav, uverjeni pa smo, da bo delo zmogel in da bo premostil težave kluba na poti skozi novo študijsko leto.

IZ MARIBORA:

Dr. Rudolf Ravnik umrl

V visoki starosti 83 let je pred kratkim v Mariboru umrl pravnik in kulturni delavec dr. Rudolf Ravnik. Rodil se je 15. aprila 1883 na Otrovci pri Glinjah. Gimnazijo je obiskoval v Celovcu, v Pragi pa je leta 1911 promoviral za doktorja prava. Povsod je bil delaven član in odbornik slovenskih naprednih društev in organizacij, med drugim tudi slovenskega koroškega akademskega društva »Korotan«, katerega soustanovitelj je bil.

Že kot mladenič se je v svoji domači občini Medborovnica boril proti ponemčevanju in za dvojezično šolo v Glinjah, v takratni edini koroški slovenski časopis »Mir« pa je pisal članke. Sodeloval je tudi pri hranilnici in posojilnici na Trati, dal pobudo za ustanovitev hranilnice in posojilnice v Borovljah in za pevsko društvo »Drava«. V Mariboru je bil med ustanovitelji glasbene matice in njene glasbene šole ter železničarskega in pevskega društva »Zarja« na Pobrežju. Glasbeni matici je predsedoval 20 let, pozneje pa je bil njen častni član in predsednik. Za časa bivanja na Koroškem je ustanovil podružnice Ciril-Metodove družbe, društva »Sokol« itd. Enako požrtvovalno in pestro je bilo njegovo delovanje tudi pozneje v Ljubljani, Ptuju, Slovenski Bistrici in Mariboru. Bil je vnet sodelavec generala Maistra.

Kakor mnogi drugi rodoljubi, je bil tudi pokojnik med drugo svetovno vojno v izgnanstvu. Po končani vojni se je vrnil v Maribor in se zopet z vso vnemo vključil v delo, najprej kot načelnik oddelka pri mestni občini, pozneje pa kot pravni referent Mestne hranilnice odn. Komunalne banke. Zaradi invalidnosti je bil pozneje upokojen. Za njegove velike zasluge na področju kulture in prosvete mu je Izvršni svet SRS na stara leta priznal naslov kulturnega delavca.

Slava njegovemu spominu, njegovim svojcem pa naše iskreno sožalje.

fn

KOLEDAR

Petek, 21. oktober: Uršula
Sobota, 22. oktober: Kordula
Nedelja, 23. oktober: Severin
Ponedeljek, 24. oktober: Rafael
Torek, 25. oktober: Krispin
Sreda, 26. oktober: Državni praznik
Četrtek, 27. oktober: Frumencij

IZ ŽITARE VASI:

Občina zboljšuje pogoje za turizem

Med občine, po katerih se je turizem v zadnjih letih močno razvil, sodi tudi drugače gospodarsko dokaj revna občina Žitara vas. Od 2461 turističnih nočitev leta 1961 je tekom petih let število nočitev lahko povečala na 16.204. To povečanje je sad tesnega sodelovanja prebivalstva in občinskega sveta, ki se skupno trudita za večjo udeležbo na koristih turizma.

V prihodnje je v tej občini pričakovati, da se bo turizem še bolj razvijal, ker bodo že v kratkem zaključena dela na nekaterih objektih za nadaljnji njegov razvoj. Do prihodnje poletne turistične sezone bo zaključena sanacija zamočvirjenega Ženeškega jezera. Dela bodo stala okoli 400.000 šilingov, s čemer bo dobilo to jezerce 200 metrov kopalne obale. V polnem teku pa so tudi dela na mostu med Goričami in Mlinari, ki ga gradi občina skupno z občino Galicijo. S tem mostom bo za turiste na južni strani Bele skrajšana pot do Klopinjskega in Zablatniškega jezera.

Tudi gradnji krajevnih vodovodov posveča občina veliko pozornost. Za Goriče je za ceno 80.000 šilingov zgradila vodni bazen in poleg tega k gradnji krajevnega vodovoda prispevala nadaljnjih 30.000 šilingov. Sedaj je v načrtu gradnja vodovoda za Rikarjo vas.

Lep prosvetni večer v Bilčovsu

Bilčovska »Bilka« je priredila minulo soboto lep prosvetni večer, za katerega je kot goste pridobila prosvetaše iz Križ pri Tržiču, s katerimi že nekaj let prijateljsko sodeluje. Tokrat so dragi gostje kot vsebino svojega večera prinesli »Gorenjsko v sliki in pesmi«. Bilčovsko prebivalstvo se je radevolje odzvalo povabilu in napolnilo Miklavževo dvorano.

Večer, ki so ga nam priredili gostje iz Križ, je bil nadvse lep, pravo doživetje prelepe Gorenjske, njenih naravnih lepot, njenih lepih pesmi in melodij ter njenega prijaznega in vedrega prebivalstva. Barvne diapozitive s prekrasnimi motivi in idilami, ki jih navadno turistovo oko niti ne more dojeti, ker se nahajajo v skrivnih kotičkih in po visokih planjavah, je spremljal izbor lepih melodij bratov Avsenik, vmes pa so še nastopili pevski sekstet iz Križ. Tudi njihove pesmi, ki so bile izbrane izredno posrečeno in se lepo uvrščale v podobe Gorenjske, so nas navdušile in še povečale dobro voljo, ki je že vladala med nami. Ko je ob koncu v dvorani spet zagorela luč in ko so izzveneli zadnji akordi, je dvorana vzvalovila v viharnem aplavzu priznanja in zahvale za lep in prijeten večer. Da so nam pevci spričo tega zapeli še nekaj »za nameček«, se razume samo po sebi.

Ob zaključni zahvali predsednika »Bilke« za prijeten večer je bila obojestransko naglašena želja po čimprejšnji zopetni izmenjavi obiskov, kar so naši prosvetaši enako obljubili kakor prosvetaši iz Križ, ker vsi vemo, da je čim večkratna in čim bolj podrobna kulturna izmenjava najbolj pripravna, da se v svetu pletejo vezi prijateljstva med ljudmi, kar najbolj krepi miroljubne odnose med narodi in državami.

POSLEDICE BREZOBZIRNOSTI NA CESTI:

V šestintridesetih urah devet mrtvih

Kar se je v nedeljo in ponedeljek zgodilo na koroških in vzhodnotirolskih cestah, mora biti svarilo za vse udeležence cestnega prometa, istočasno pa povod za strožje nadziranje cestnega prometa. Tekom 36 ur je na cestah obležalo 9 mrtvih udeležencev njihovega prometa. Samo v ponedeljek je v cestnem prometu na Koroškem zgubilo 5 oseb svoje življenje. V vseh primerih sta bila neprevidnost in brezobzirnost vozačev vzrok smrtnih nezgod.

Najbolj grozna je bila nezgoda pri Vernberku. Povzročil jo je tesarski mojster Preimi iz Gmünda, ki je bil v ponedeljek zjutraj s 3 delavci na poti v Velikovec. Ne glede na protipromet je hotel prehiteti avtomobile pred seboj in se je pri tem zaletel v tovornjak tako hudo, da so bili v njegovem avtomobilu 3 mrtvi in eden težko poškodovan. Isti dan se je v bližini Vernberka pripetila druga nezgoda, ki je stala življenje 46 letnega Tomaža Warmutha iz Brda pri Šmohoru. Do pete smrtne nezgode je v ponedeljek prišlo na Osojski državni cesti.

Minula nedelja je na Vzhodnem Tirolskem zahtevala tri smrtne žrtve, do četrte pa je prišlo pri Sinči vasi v občini Št. Tomaž zaradi neprevidnega prečkanja ceste. Skupno je od torka minulega tedna do ponedeljka tega tedna pri prometnih nezgodah na cesti po Koroškem in Vzhodnem Tirolskem zgubilo življenje 12 oseb. Z jesenjo pa postaja nevarnost prometnih nezgod zaradi megle in mokre ceste še večja.

PLEMENSKI SEJEM V LIENZU

V petek 28. oktobra bo v Lienzu plemenski sejem za krave in telice pincgavske pasme. Na sejem bo prignanih okoli 200 goved, od tega 30 krav, 120 brejih telic ali telic s teletom in 50 mladih telic. Pričetek ob 9.30 uri.

Sveče—Borovlje:

Končno spet avtobus za šolarje

Iz vasi od Sveč do Kožentavre obiskuje 70 otrok boroveljsko glavno šolo. Ti otroci so imeli vrsto let z Borovljami zelo neugodne prometne zveze. Odkar je bil ukinjen osebni promet na železniški progi Svetna vas—Borovlje, so se morali v šolo voziti do Svetne vasi z vlakom, od tam pa z avtobusom železnice, kar je povzročilo veliko zamudo časa na vožnji.

Sedaj se bo za te šolarje pot od doma do šole zboljšala. Občinama Bistrica v Rožu in Svetna vas ter upravi glavne šole Borovlje je končno uspelo, da so prepričale upravo železniških avtobusov, da bo s 3. novembrom uvedla poseben šolarski avtobus na progi Sveče—Borovlje.

Šolarski avtobus na tej progi je vozil že od leta 1931 naprej vsedotlej, da promet na tej progi ni prevzela železnica s svojimi avtobusi. Tako železnica nikakor ni prišla na roke šolarjem, marveč je le vzpostavila spet stanje, kakoršno je bilo v tem pogledu že pred 35 leti in ki ga je sama prekinila.

Švedska tovarna avtomobilov Scania-Vabis

se ob 75-letnem jubileju predstavlja evropski javnosti

Eno najstarejših podjetij avtomobilske industrije — švedska veletovarna Scania-Vabis — prireja ob 75-letnem jubileju svojega obstoja veliko turnejo po evropskih deželah. V tem okviru so predstavniki podjetja prejšnji teden obiskali tudi Beljak, kjer so koroški javnosti predstavili pester izbor proizvodnje tovarne, katere kvalitetni izdelki uživajo mednarodni sloves. Težke tovornjake „Scania-Vabis" vedno pogosteje srečujemo tudi na naših cestah in je torej povsem razumljivo, da je za predvajanje v Beljaku vladalo izredno zanimanje.

Če pogledamo malo v zgodovino tega podjetja, se ne moremo dovolj načuditi, iz kako skromnih začetkov se je razvila tovarna, ki izvaža danes svoje proizvode v več kot 50 držav širom po svetu. Začelo se je pravzaprav z dvemi tovarnami: 5. novembra 1891 ustanovljeno podjetje „Vabis" v švedskem mestu Södertälje je prvotno izdelovalo železniške tovorne vagone, podjetje „Scania" v Malmöju pa kolesa; obe tovarni pa sta že v prejšnjem stoletju razvili tudi svoje prve avtomobile in se leta 1911 odločili za združitev, kar je zagotovilo strmo pot navzgor na svetovni vrh v proizvodnji tovornjakov.

Danes spada podjetje „Scania-Vabis" med vodilne producente dizelovih vozil, ki ima poleg svojih tovarn na Švedskem še okoli 20 podružnic v drugih državah, predvsem na Nizozemskem in v Braziliji. Največje podjetje ima v „rojstnem mestu" Södertälje, kjer je zaposlenih več kot polovica od skupno 8000 delavcev. Posamezni obrati veletovarne so razvrščeni na ozemlju, ki meri dva milijona kvadratnih metrov, tekoči trak tovarne pa zapusti dnevno okoli 40 novih vozil. Samo v lanskem letu je bilo izdelanih okoli 10.400 težkih in srednje težkih tovornjakov, približno 60 odstotkov celotne proizvodnje je šlo v izvoz.

V prvih desetletjih je podjetje „Scania-Vabis" izdelovalo tudi osebne avtomobile, pozneje pa se je specializiralo na tovornjake, ki jih izdeluje zdaj v najrazličnejših variantah. Ena izmed posebnosti teh vozil so nedvomno zavore, katerih „življenjska doba" traja od 300.000 do 600.000 kilometrov, kar je skoraj brez konkurence na svetu. Pri nas v Avstriji je najbolj razširjen „model 76", ki je po svoji konstrukciji uporaben tudi v skrajno težkih pogojih in dovoljuje s svojimi 225 konjskimi silami skupno težo do 16 ton. V posebni izvedbi je znan kot model „LB 76", ki je opremljen z veliko kabino, dvemi ležišči za vozače in omaro za obleke, kar je velikega pomena pri vožnjah na dolge proge. V kategorijo srednje težkih tovornjakov spada model „L 56", ki s 145 konjskimi silami doseže hitrost do 87 kilometrov na uro. Najmanjši v proizvodnem programu Scania-Vabis je model „L 36", ki ima motor s 102 ali 130 PS, medtem ko uporabna teža znaša 6 do 6,5 tone.

Vse to je seveda le majhen del celotnega programa, kateri obsega skupno 14 različnih modelov, poleg tega pa še omnibuse, motorje in agregate. Končno pa ima podjetje Scania-Vabis tudi še zastopstvo za avtomobile VW in Porsche ter je od leta 1948 dalje prodalo na Švedskem okoli 450.000 VW-vozil.

Če pomislimo, da je imelo podjetje lani promet v višini 1246 milijonov švedskih kron, potem moramo pač priznati, da spada Scania-Vabis danes med „velikane" avtomobilske industrije. Predvsem pa je treba ugotoviti, da temelji ta uspeh na dolgoletni tradiciji, ki pomeni 75 let preciznega dela, stremljenja po napredku in priznanega zaupanja.

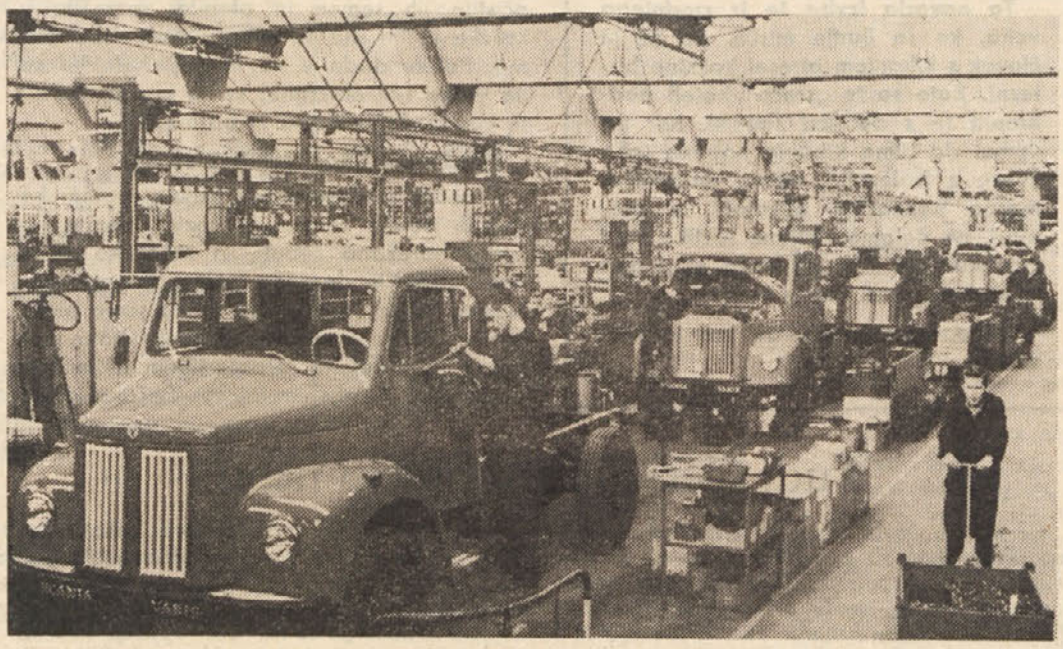

Tekoči trak tovarne „Scania-Vabis" v Södertälje zapusti dnevno okoli 40 novih tovornjakov

Nevedna učenjaka

Šestindvajsetletna ameriška dvojčka presenečata psihologe in psihiatre. Čeprav njun inteligenčni kvocient ne presega 70 (pri povprečnem človeku znaša 100) in nista kos niti najpreprostejšemu množenju, izvrstno poznata vse zgodovinske datume. Imata čudovit spomin, in ne samo to, saj takoj povesta, da bo 15. februarja 2002 petek, 21. aprila 1968 pa sobota, kakor je bila v letih 1946, 1957 in 1963. Dvojčka ne znata pojasniti, kako prideta tako naglo do pravilnih rezultatov, znanstveniki pa tudi še niso razvozlali uganke.

Domovina tatarskih jezdecev

se razvija v moderno industrijsko deželo

Kdor pričakuje, da bo na valovitih prostranstvih Povolžja, v domovini Tatarov, našel kot vihar hitre konje in nedosegljive mojstre »džikite«, bo hudo razočaran. V teh krajih je že zdavnaj utihnil konjski peket, »džikita« pa je ostala samo še simbol minulih časov na sporedu tatarskega ljudskega ansambla pesmi in plesov.

Toda tatarska dežela ni postala zaradi tega prav nič manj zanimiva. Na širokih asfaltiranih cestah, ki kot mreža prepletajo vso pokrajino, srečaš namesto konjeniških vrst neskončne vrste tovornjakov in cistern. Potomci slovitih mojstrov jahalnih spretnosti in vojskovanja so postali mojstri pri odkrivanju skrivnostnih zemeljskih bogastev. Deset let je že minilo, odkar je tatarska zemlja povezala svojo usodo s »tekočim zlatom« — z nafto in z njenim večnim spremljevalcem plinom. Po zaslugi teh dveh se pokrajina izredno naglo spreminja.

Največja med povolškimi ljudskimi republikami, Avtonomna tatarska republika s svojimi 70 tisoč kv. km, daje tretjino celotne sovjetske proizvodnje nafte ali 86 milijonov ton letno. Toda že konec tega desetletja se bo njena proizvodnja povzpela na 100 milijonov ton in bo dajala sama več »tekočega zlata«, kot so to predvidevali najbolj optimistični načrtovalci za vso Sovjetsko zvezo.

Ni čudno, če spominja Kazanj, staro trgovsko mesto ob Volgi, na ogromnega in zasopihanega velikana. Tu nikoli ni prostora v hotelih. Brez težav ni mogoče dobiti vozovnice za letala, ki nenehno letijo na lokalnih progah. Tu je odšlo »na lov« za nafto vse, kar se giblje. V nekdanje mesto trgovcev uradnikov in obrtnikov se dnevno preseli tisoče kvalificiranih in manj kvalificiranih ljudi. Ogromne naložbe, ki jih je terjala nafta — v zadnjih letih so porabili na Tatarskem 2,5 milijarde novih rubljev —, so ustvarile pravcati eldorado. Zato pa danes najdeš v Kazanu in okolici mešanico vseh narodnosti. Doslej so našteli že kakih 40 narodnosti, toda ljudje še vedno prihajajo

Hkrati z nafto se vedno pojavlja tudi plin. Na Tatarskem daje vsaka tona nafte 60 prostorninskih metrov tega dragocenega goriva. Na vseh koncih in krajih gorijo bakle, kajti vseh količin tega nestrpnega podzemeljskega bogastva ni mogoče ukrotiti.

Nafta in plin sta določila smer razvoja. Tatarska že gradi in bo zgradila močno kemijsko in predelovalno industrijo. Od tod teče naftovod »Prijateljstvo« v Evropo do sodobnih kemijskih tovarn na Češkoslovaškem, Madžarskem, Poljskem in v Nemški demokratični republiki. Toda na Tatarskem so že začeli graditi tako imenovano »veliko kemijo«. To je tudi popolnoma spremenilo malo naselje ob reki Kami, znano kot Nižnjekamsk, ki ga še ne najdeš na nobenem zemljevidu Sovjetske zveze. Tu je začel v zelo kratkem času obratovati velik kemijski kombinat, kjer bodo izdelovali kakih 50 tisoč različnih predmetov iz nafte in plina. To je že danes sodobno mesto z več deset tisoč prebivalcev.

In tako se Tatarska spreminja v močno industrijsko pokrajino, kjer dimniki in goreče bakle dokončno zamenjujejo romantično podobo neskončnih povolških step s hlevi hitrih konj.

ZANIMIVOSTI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE

● V ameriških bolnišnicah nameravajo za zdravstveno in strežno osebje uvesti papirnata oblačila, in to vse od papirnate čepice do papirnatih copat. Pravijo, da je papir cenejši, četudi oblačila po vsakokratni uporabi vržejo proč. S tem namreč preprečujejo prenašanje bakterij. Razen papirnatih brisač, laboratorijskih plaščev, predpasnikov, halj in hlač že papirnate prevleke za blazine in zavese v oddelkih za nalezljive bolezni. Tudi pri delu z radioaktivnimi snovmi so znanstveniki oblečeni v papirnato obleko, ker bi sledovi radioaktivnih materialov sicer onesnažili pralne stroje.

● Cikloni nastanejo zlasti pogosto v dneh pred polno luno in mlajem in v tednu po mlaju. To spoznanje je objavil ameriški meteorolog dr. Brandley z newyorške univerze. Na podlagi obširnih študij — pregledal je čas nastanka vseh hurikanov v letih 1899 do 1958 in jih primerjal z luninimi menami — je ugotovil, da lunina privlačna moč ne povzroča samo plime in oseke morij, marveč tudi malenkostne spremembe zračnega pritiska v zemeljski atmosferi.

● Kosti naj bi nadomestil nov proizvod, ki so ga v skupnem naprezanju izdelali neki ortoped, neki lončar in neko farmacevtsko podjetje v ZDA. Poskusi z živalmi so pokazali, da je snov trdna in vendarle elastična in da telesnega tkiva ne draži. Posebno je pomembno, da se živalske mišice primejo na keramične kosti tako kot na naravne — lastnost, ki je pri drugih nadomestkih za kosti še niso opazili.

● Sovjetski arhitekti so naredili načrte za bivališče na Luni. Trinadstropne zgradbe naj bi stale po možnosti v naravnih votlinah.

● Vodilna ameriška telefonska družba bo do leta 2000 investirala dvanajst milijard dolarjev za elektronsko telefonsko mrežo, ki bo brez človeške pomoči odkrivala napake in se sama popravljala. Novi sistem ima nekoliko samovoljno ime: „nesmrtni stroj".

ROBERT MERLE 5

„Aufstehen!"

Nato je potolkel po vratih sobe, v kateri sta spali moji sestri.

„Aufstehen!"

Naposled pa je še bolj divje poropotal po vratih moje matere:

„Aufstehen!"

Marija se je prikazala prva: z navijalkami v laseh, v zeleni z rožami posuti spalni srajci. Pogledala je očeta v plašču in s klobukom na glavi, pogledala mene, ki sem stal ob njem bos, trepetajoč od mraza.

Mati in sestri so tudi že prišle iz svojih sob. Prestrašene so si mencale zaspane oči.

Oče se je sceloma obrnil k njim in rekel:

„Potegnite nase domače halje in za menoj!"

Čakal je, nepremičen in molčeč. Ko so ženske prišle iz svojih sob, se je nameril proti jedilnici. Vsi smo šli za njim. V jedilnici je oče snel klobuk, ga odložil na kredenco in rekel:

„Molimo!"

Pokleknili smo in oče je molil naprej. Ogenj v peči je že zdavnaj ugasnil, toda čeprav sem takole v sami spalni srajci klečal na ledeno mrzlih tleh, tlakovanih s ploščicami, sem komaj občutil mraz.

„Amen," je rekel oče in vstal.

Vzravnal se je in negibno obstal, še vedno v svojih črnih rokavicah. Zdel se je kakor velikan.

In s prav nič zvišanim glasom je rekel:

„Semle med nas je zašlo Judeževo seme."

Nihče se ni zganil, nihče ga ni pogledal.

„Si slišala, Marta?"

„Sem, Heinrich," je odgovorila mati z medlim glasom.

In oče je nadaljeval:

„Nocoj — pri molitvi — ste lahko vsi slišali — da sem Rudolfa vprašal — če ima — na vesti — kakšen greh . . ."

Pogledal je mamo in mama mu je prikimala.

„In vsi — ste slišali — da, — natanko ste lahko slišali — da je Rudolf odgovoril . . . Odgovoril je — nimam!"

„Res je," je odgovorila mati.

„Rudolf!" mi je zaklical oče. „Vstani!"

Vstal sem. Trepetal sem od nog do glave.

„Dobro si ga oglejte!"

Mati, sestri in Marija so zapičile vame stoje oči.

„Odgovoril je torej — nimam!" — je z zmagoslavnim glasom nadaljeval oče. „Toda poslušajte — kar vam zdaj — povem: Samo nekaj ur — preden mi je odgovoril — nimam! — se je obnašal — nezaslišano — surovo . . ."

„S pestmi," je s čedalje bolj ledenim glasom nadaljeval oče, „s pestmi — je pobil na tla — svojega šibkega sošolca — in mu zlomil nogo!"

Očetu ni bilo treba več ponoviti „dobro si ga oglejte", kajti vse oči so se uprle vame.

„In po vsem tem," je oče nadaljeval in že višal glas, „po vsem tem — je to surovo bitje — sedlo med nas — zaužilo naš kruh — molčalo — in molilo — molilo — molilo z nami! . . ."

Očetove oči so se spustile na mamo.

„Glej — kakšnega sina — si mi dala!"

Moja mati je pogledala stran.

„Poglej ga!" je oče divje zavpil.

Materin pogled je znova obvisel na meni. Ustnice so ji drhtele.

„In ta sin — sin svojega očeta in matere," je oče nadaljeval s tresočim se glasom, „ta sin — ki je bil sredi med nami — deležen — same ljubezni . . ."

Tedaj se je zgodilo nekaj nezaslišanega naša debelušna Marija je nekaj zamrmrala.

Oče se je še bolj vzravnal, oplazil nas je s pogledom, iz katerega so švigale strele, vendar pa je spregovoril počasi, s preudarkom, in na ustnicah mu je skoraj zaigral nasmešek:

„Tisti — ki ima kaj povedati — naj pove!"

Ozrl sem se v Marijo. Gledala je v tla, toda njene debele ustnice so se za spoznanje razprle in njeni mesnati, kakor otekli prsti so mečkali domačo haljo, ki jo je imela na sebi. A že v naslednjem trenutku sem se zdrznil, ko sem zaslišal svoj glas:

„Vsega sem se izpovedal."

„Tudi to sem zvedel!" je oče zmagoslavno zavpil.

Ves otrpel sem ga pogledal.

„In vedite," je nadaljeval oče z nič manj krepkim glasom, „vedite — da je ta zlodej — po svojem zločinu šel — in s hinavščino v srcu — poiskal enega izmed očetov — se izpovedal — ter z lažnim kesanjem — izsilil odvezo! . . . A tudi z odpuščanjem božjim v duši — je pljunil na spoštovanje — ki ga je dolžan svojemu očetu — in mu prikril svoj zločin! . . . In, če ne bi po naključju — ki mu je ime božja previdnost — zvedel za njegov zločin ; bi jaz — njegov oče . . ."

Če otrok ni pošten . . .

Znano je, da je človekovo čustvovanje tesno povezano z njegovo socialnostjo in da motnje socialnosti pomenijo tudi motnje čustvovanja; še prav posebno pa velja to za otroka.

Medtem ko odrasel človek krade zato, da bi imel od nepošteno pridobljenih predmetov neposredno materialno korist, si nekateri otroci prisvajajo tuje reči — razen, če jih ne zapelje slaba druščina — iz najrazličnejših vzrokov. Ti so n. pr.: pomanjkljivo zadovoljene osnovne materialne potrebe, privlačnost močno želenega predmeta, občutek neljubljenosti in zapostavljenosti, težnja po uveljavljanju in priznanju med vrstniki, želja pomagati drugim itd.

Prav zaradi možnosti obstoja tako različnih motivov v naglici zelo težko pravilno razumemo nepoštenega otroka in njegovo dejanje, ne glede na to, da velikost prestopka ne predstavlja vedno tudi njegove teže.

Zaradi lastne prizadetosti in zaskrbljenosti, kakor tudi zaradi zmotnega presojanja otrokove nepoštenosti po merilih, ki veljajo za odrasle, marsikaterikrat napačno ukrepamo in s tem še povečujemo otrokovo notranjo stisko.

Vsekakor ni prav ravnala mati, ki je 7-letnega otroka ostro kaznovala tudi pred vrstniki, ker je prinesel z dvorišča lep avtomobilček, ki mu je bil všeč. Še bolj napačno pa so ravnali na neki šoli, kjer so nepoštenega učenca kaznovali tako, da je moral iti od razreda do razreda in v vsakem na glas izjaviti: »Jaz sem tat, ker sem kradel!« V obeh primerih je nepedagoški postopek onemogočil otroka med njegovimi vrstniki ter celo v širši okolici ter mu prizadejal novo in še hujšo notranjo rano.

Namesto obsojanja in prenagljenja kaznovanja, ki več škoduje kot pa koristi, se raje poglobimo v otrokovo vznemirjeno duševnost in poiščimo prave vzroke, ki ga tirajo v nepoštenost. Ne glejmo nanj kot na potencialnega zlikovca, ampak mu raje pomagajmo, da bo spoznal svojo zmoto, nadoknadil nastalo škodo brez poniževanja in se naučil zadovoljevati svoje potrebe na način, ki ga družba podpira in priznava.

Ne preizkušajte otrokove trdnosti, podajte mu roko in skupno z njim rešite problem, ki je zanj prav tako neprijeten kot za vas!

Vitaminska vrednost paradižnika

Paradižnik izvira iz Peruja in Mehike in so ga iz Južne Amerike v Evropo prinesli v XVI. stoletju španski in portugalski pomorci. Imel je obliko češnje, kajti takšni so divji paradižniki. Angleži so prve paradižnike imenovali „love apples", jabolka ljubezni.

Paradižnik nima velike hranilne vrednosti, ker vsebuje 94 % vode in znaša njegova kalorična vrednost okoli 20 kalorij na 100 gramov. Glavna vrednost paradižnika je v vitaminih, ki jih vsebuje skoraj vse; predvsem prevladuje C vitamin. Pomembne so tudi mineralne soli, med katerimi so številni kalcijevi, magnezijevi, kalijevi in železovi oksidi v harmoničnem razmerju.

Paradižnik je tudi aperitiv in pospešuje izločanje seča. Priporočljiv je za diabetike, ker sploh ne vsebuje sladkorja, za nefritike, ker čisti ledvice, za debelušne osebe, ker je njegova hranilna vrednost skoraj enaka ničli, in za otroke zaradi vitaminske vrednosti.

Dolgo časa je prevladovalo mnenje, da paradižnik škodi bolnikom, ki trpe za revmo in protinom, toda najnovejše analize so pokazale, da paradižnik vsebuje precej skromno količino oksalne kisline. Nasprotno, druge soli v paradižniku imajo alkalne lastnosti in raztapljajo kalcijeve plasti, zato mnogi zdravniki danes vključujejo presne paradižnike v dieto revmatikov.

PARADIŽNIKOVA RIŽOTA

Sesekljajte čebulo, zeleno in korenje ter pustite, da vse to v maslu zarumeni. Dodajte štiri ali pet zelo zrelih paradižnikov, očistite jih semen in olupite, razrežite v koščke in jih pustite kuhati okoli deset minut. Potem dodajte riž, mešajte, dokler se ne skuha kot običajno, in na koncu dodajte kos svežega masla in parmezan.

PRAŽENI PARADIŽNIKI Z JAJCI

Narežite paradižnike v kolute, potem ko ste jih očistili semen. V kozico denite na tenko narezano čebulo in takoj ko zarumeni, položite drugega poleg drugega narezane kosce paradižnika v eno samo plast. Pustite, da se prepečejo z obeh strani, potresite jih z zeleno in peteršiljem ter polijte s stepenim in soljenim jajcem. Počakajte, da jajca na obeh straneh lepo zarumenijo, potem pa jed servirajte s sezosko solato. Tako praženi paradižniki so okusni tudi mrzli.

Ko ste tako pripravili paradižnike, jed postavite na papir, ki bo popil vso odvečno maščobo.

Vljudnost pri kihanju

Vljudnost je vedno na mestu. Oblike vljudnosti pa se od časa do časa spreminjajo. Včasih so bili običajni vzkliki: na zdravje ali bog pomagaj, če je kdo kihnil.

Ta navada izvira še iz srednjega veka, ko so ljudje mislili, da se je človek s kihanjem otresel kakršne bolezni. Zato so to „srečo" hoteli podkrepiti še z dobrimi željami. Ker pa vemo, da nima kihanje nobene take zveze z boleznijo, ravno nasprotno, morda naznačuje bližajoči se prehlad, ne delamo nobene razlike med človekom, ki kiha ali onim, ki si mora stalno brisati nos in kašljati.

Vljudnost zahteva, da vse to preslišimo.

Drobni nasveti

■ Mastni madeži so zelo pogosti. Dokler so sveži, jih iz tkanine lahko tudi izlikamo. Na madež in pod njega denemo filtrirni trak ali pivnik. Čez to potegnemo večkrat s toplim likalnikom. Papir pri tem premikamo. Maščobo odstrani tudi bencin.

■ Trava pusti na tkaninah zelene sledove. Pomaga mlačen špirit. Pogreti ga moramo le v topli vodi.

■ Rjaste madeže, posebno zastarele, odstranimo zelo težko. Pri svežih pomaga močna in vroča citronska kislina, uporabljamo pa tudi 20 % oksalno kislino. Tkanino zelo natančno speremo.

■ Madeže od črnila pomočimo v kislo mleko. Temu je dobro primešati malo močnega kisa, na pol litra eno žličko. Po kratkem času tkanino operemo. Pri svežem madežu pomaga tudi limonina kislina.

Tudi ščetke potrebujejo nego

Če želimo imeti urejen in čist dom, moramo skrbeti tudi za gospodinjsko orodje in pomagala. Konec poletja izkoristimo, da razne ščetke, metle in omela pripravimo za zimo. Tako kot krpe za brisanje prahu, je treba tudi metle in ščetke večkrat oprati. Paziti pa moramo, da jih preveč ne zamažemo. Po vsaki uporabi metle izprašimo, metlice, omela in ščetke pa razčistimo z železnim glavnikom. Pri čiščenju le-teh potrebujemo mlačno vodo, ki smo ji dodali nekaj salmijaka ali nekaj soli oziroma detergenta. Po pranju metlice in ščetke dobro izperimo in jih s ščetinami navzdol posušimo. Če so ščetke zlepljene, jih za nekaj minut pridržimo nad vrelo vodo.

Priporočljivo je, da ščetk in omel preveč ne zamažemo, ker jih je treba sicer večkrat prati. Očuvale jih bomo po vsaki uporabi obrisale s čisto, mehko krpo. Če zaradi pomanjkanja časa to zanemarimo, tedaj jih od časa do časa stresimo nad papir.

Ščetke z obleko se najbolje operejo z drgnjenjem druga ob drugo v raztopini salmijaka in vode, ali v mlačni milnici. Po pranju jih sperimo v dveh, treh vodah. Ščetke sušimo na čisti krpi, obrnjene s ščetinami navzdol. Nikdar se za sušenje ne poslužujmo peči ali štedilnika Ščetke za zobe in roke prav tako operimo v blagi raztopini sode in vode. Ne imejmo jih shranjene v zaprtih škatlah, ker dobe neugoden duh. Po uporabi ščetke za obleko in omela spravimo (obesimo) v zanje določen prostor.

Kako postavljamo kozarce na police

Navadne in boljše kozarce razporedimo tako, da stojijo pokonci ali pa jih poveznemo. Oboje je možno!

Na vsak način pa jih postavimo pokonci takrat, kadar jih imamo za steklom in so dobro vidni. V normalni legi so namreč videti lepši, posebno še, če so dragocenejši. Brušene kozarce še celo primerno razmaknemo, pod vsakega lahko postavimo podložek, da pride do polne veljave.

Za vsakdanjo rabo pa kozarce kar poveznemo in si prihranimo delo, ki ga imamo z brisanjem ali umivanjem prahu, ki se nabere.

Kako kaj pravilno jemo?

● Rusko solato, polnjena jajca, slan puding, mleto meso in palačinke jemo samo z vilicami in si pomagamo po potrebi s koščkom kruha.

● Ribe jemo s posebnim priborom. Če tega nimamo, si pomagamo z dvema navadnima vilicama ali z vilico in koščkom kruha.

● Klobase jemo vedno z nožem in vilicami, le kadar jemo stoje, smemo jesti z rokami, tako kot vedno uživamo hrenovke.

● Pri perutnini so mnenja različna. Novejši „zakoni" trdijo, da jemo piščance le z nožem in vilicami in da se z malo dobre volje lahko naučimo ločiti meso od kosti.

● Zelenjavo in solate jemo z vilicami, z nožem pa si pomagamo pri nadevanju.

● Špagetov ne smemo rezati z nožem, temveč jih ovijemo okrog vilic in si pri tem pomagamo z žlico. Z makaroni je težje, zato jih pri kuhanju razrežemo in jih potem jemo z vilicami.

● Kompote serviramo v skledici s podstavkom. Jemo jih z žličko, koščice sadja pa polagamo na podstavek.

● Torte jemo z vilicami ali žličko, drobno pecivo pa s prsti devamo po koščkih v usta.

Poskusite!

GOLAŽ IZ LISIČK

40 dkg lisičk, 6 dkg olja ali masti, 10 dkg čebule, rdeča paprika, paradižnikova mezga, česen, kumina, sol, 20 dkg krompirja in juha — lahko pa vzamete tudi sorazmerno večje količine. Potem morate pač vse približno enako zvečati.

Gobe očistimo, operemo in narežemo. Na maščobi svetlorumeno prepražimo drobno sesekljano čebulo, potresemo z rdečo papriko, dodamo paradižnikovo mezgo, premešamo in dodamo gobe. Nekaj časa dušimo, nato potresemo s sesekljanim česnom in kumino, solimo in dušimo še približno 15 minut. Nato primešamo na kocke narezan, olupljen krompir. Ko tekočina skoraj izpari, zalijemo z juho ali vodo, da je jed pokrita. Vre naj še pol ure. Serviramo s kruhovimi cmoki ali žličniki.

Premolknil je in glas se mu je sprevrgel v hlipanje:

„. . . bi jaz — njegov oče — ki sem že ob njegovem rojstvu — iz ljubezni do boga — prevzel nase vse njegove grehe — ko da bi bili moji — bi si jaz nevede — omadeževal svojo vest . . ."

Zdaj je spet vpil na vse grlo:

„. . . nevede — ne da bi vedel — za ta zločin!"

In divje je pogledal mojo mater:

„Me slišiš, Marta? . . . Me slišiš? . . . Če ne bi zgolj po naključju — zvedel za zločin tvojega sina — bi moja vest — pred obličjem božjim . . ."

Udaril se je na prsi.

„. . . brez moje vednosti — ostala omadeževana — za vekomaj zaznamovana s krutostjo — z lažmi!"

„O, Gospod!" je nadaljeval oče in se vrgel na kolena. „Nikoli — nikoli — mi ne bi mogel odpustiti . . ."

Premolknil je in debele solze so se mu potočile po gubah na obrazu. Nato se je oberoč zgrabil za glavo, se nagnil naprej, potem nazaj in tako kolebaje stokal z jokajočim, raztrganim glasom:

„Odpusti mi, o Gospod! . . . Odpusti mi, o Gospod! . . . Odpusti mi, o Gospod! . . ."

Malo nato je pričel potihoma moliti. Čez čas se je pomiril potem pa dvignil glavo in rekel:

„Poklekni, Rudolf in izpovej se svojega greha."

Pokleknil sem, sklenil roke v molitev, odprl usta, a niti besedice nisem mogel spregovoriti.

„Izpovej se svojega greha!"

Vse oči so počivale na meni. Z obupnim naporom sem znova odprl usta, toda jezik mi je bil kakor odrevenel.

„Satan!" je tedaj zavpil oče z vročičnim glasom. „Satan — mu je odvzel — dar govora! . . ."

Pogledal sem mamo in jo takole molče, iz vsega srca zaprosil za pomoč. Poskušala je odmakniti svoj pogled, a tokrat se ji ni posrečilo. Ves ta trenutek, ki je bil dolg kakor večnost, me je gledala s svojimi široko razprtimi očmi, potem pa se ji je pogled zameglil: prebledela je in se brez besede zgrudila na tla.

In v tem trenutku me je preblisnila misel: da, znova me prepušča mojemu četu.

Marija se je napol vzravnala.

„Naj se mi nihče ne gane!" je oče zarjovel s strašnim glasom.

Marija se je zdrznila in se počasi spustila nazaj na kolena. Moj oče je gledal mamino telo, ki je negibno ležalo pred njim, in s tihim glasom, v katerem je bilo čutiti pridih zadovoljstva, rekel:

„Tako — pokora se je pričela . . ."

Potem je pogledal mene in mi rekel z zamolklim glasom:

„Izpovej se svojega greha!"

Da, res je bilo, ko da bi me obsedel satan: niti besedice nisem mogel spraviti iz sebe.

„Satan je v njem!" je ponovil oče.

Berta si je z dlanmi zakrila obraz in bruhnila v jok.

„Gospod, ki si v nebesih," je nadaljeval oče, „če si že zapustil — mojega sina — mi v svojem neskončnem usmiljenju — vsaj dovoli — da znova vzamem na svoje rame — njegov greh — njegov strašni zločin!"

Obraz se mu je spačil v silni bolečini, krčevito je sklepal roke, in besede, ki so mu prihajale iz grla, so bile kakor hropenje umirajočega:

„Gospod moj — ki si v nebesih — obtožujem se greha — da sem Hansu Wernerju — zlomil nogo."

Te besede so me prizadele bolj kakor vse, kar se je dogajalo dotlej.

Potem je oče dvignil glavo, nas obšel z gorečim pogledom in rekel:

„Molimo!"

Molil je očenaš. Čez nekaj trenutkov so se njegovemu glasu pridružili še glasovi Marije in mojih dveh sester. Oče se je spet zazrl vame. Odprl sem usta, a še vedno nisem mogel spregovoriti: da, zares me je obsedel satan. Pregibal sem ustnice, ko da bi potihoma molil, z vso voljo sem poskušal misliti na besede molitve, a vse zaman: glasu ni bilo iz mene.

Oče se je prekrižal, vstal in odšel v kuhinjo. Prinesel je kozarec vode. In vodo je materi pljusnil v obraz. Mati se je zganila, odprla oči in počasi vstala. Komaj se je držala na nogah.

„Zdaj pa spat!" je zapovedal oče.

Naredil sem korak proti vratom.

„Ne, vi pa ne, mein Herr!" se je oglasil oče z ledenim glasom.

Mati je odšla, ne da bi me pogledala. Za njo še sestri. Samo Marija se je na pragu jedilnice obrnila, pogledala očeta ter počasi in razločno spregovorila:

„Sramota!"

In odšla je. Hotel sem zavpiti: „Marija!", a tudi to se mi ni posrečilo. Slišal sem, kako so njeni počasni koraki zamrli na koncu hodnika. Neka vrata so se zaprla in ostal sem sam z očetom.

Oče se je obrnil k meni. Nekaj časa me je gledal tako sovražno, da me je že obšlo upanje: tako, zdaj me bo vsaj pretepel.

„Z mano!" je rekel oče z zamolklim glasom.

In odšel je s svojimi težkimi koraki, jaz pa za njim. Po mrzlem tlaku v jedilnici se mi je lesen pod na hodniku skoraj zazdel topel, mehak pod mojimi bosimi nogami.

(Se nadaljuje)

za oddih in razvedrilo

HENRY SLESAR

Jokajoča vdova

Slednjič sem končal s svojimi poizvedbami. Zdaj moram izpolniti samo še tiskovino.

Zavarovalna polica št. 980.113 C.

Ime zavarovanca: George Trivell.

Vrsta zavarovanja: življenjsko, v primeru smrtne nezgode dvojna vsota.

Vsota: 80.000 dolarjev.

Prejemnik: Jane Trivell (vdova).

Tako, to bi bilo opravljeno. Škoda, da je trajalo toliko časa. Toda bil je trd oreh. Pismo z obvestilom o Trivellovi smrti sem prejel 9. aprila in takrat ni bilo povoda za kakršen koli sum. Trivell je bil star petintrideset let, v naslednjem mesecu bi jih dosegel šestintrideset, če ne bi bile odpovedale zavore njegovega avtomobila. Bil je vodilni nameščenec neke tovarne oblek. Na podlagi naše police bi morali ves znesek življenjskega zavarovanja izplačati njegovi vdovi.

Kot sem že omenil, je vse kazalo, da je stvar v redu. Toda zavarovalni inšpektor je obvezno dolžan biti nezaupljiv. Zategadelj sem se odpravil k policijskemu stotniku cestne policije LeMayu. Povedal mi je, da je Trivell vozil nekaj nad sto, torej tesno nad največjo brzino, po neki cesti izpadnici. Bilo je rano zjutraj, na cesti so bili že nekateri veliki tovornjaki za dolge proge.

Nenadoma je avtomobil pred Trivellom zavrl. Tudi Trivell je hotel zavreti — a ni šlo. Poskušal je kreniti na levo, a je v istem hipu privozil iz nasprotne smeri eden od že omenjenih velikih tovornjakov. Trivell se je vanj zaletel. Ko je policija preiskala razbitine njegovega avtomobila, je odkrila luknjo v zavorni cevi. Nič ni kazalo, da bi bil kdo to luknjo zvrtal zlonamerno.

Nato sem obiskal vdovo. To je bila huda zadeva. Jane Trivell je bila sprva sicer kar zbrana, toda ko sem omenil pokojnika, je pričela tuliti. Prava slika obupa! Bila je lepa, s solzami ali brez njih, čedne postave, ozka v životu in prijetnih oblin.

»Moj mož je bil dober vozač,« je ihtela. »Sicer sem ga večkrat zbadala, ker je vozil prehitro. Toda vedno je odlično obvladal svoje vozilo. Tako dober mož je bil, tako ljubezniv...« In solze so kar lile po njenih licih. Poslovil sem se s sklepom, da bom svoje poročilo takoj oddal s predlogom, naj vdovi izplačajo zavarovalnino.

V zadnjem trenutku pa sem si premislil. Poprej sem hotel govoriti še z nekaterimi znanci zakoncev Trivell. Njuni najboljši prijatelji so bil Wolmanovi, ki so stanovali v mestnem središču. Zelo pohvalno so se izrazili o Trivellovih in povedali, da sta bila zelo srečen par.

Kljub temu sem želel slišati še kako drugo mnenje. Zato sem se odpravil k miss Hortense Carver, starejši dami in sosedi Trivellovih. Stara dama je bila odločno drugačnega mnenja kakor Wolmanovi. »Srečna?« je dejala. »To je odvisno od tega, kaj razumete pod tem.«

»Toda ali imate kakršenkoli vzrok za domnevo, da se nista dobro razumela?«

»To vem,« je odgovorila odločno. »O, ne da bi se bila kregala. Nobenih prepirov ni bilo ali česa podobnega. Seveda sta bila zelo pogosto zdoma. On je vedno ‚delal nadure'. No, saj vemo, kako je s tem. Kdor ni povsem slep, je takoj opazil, da tu ni vse v redu. Ali še bolje — kdor ni popolnoma gluh.«

»Gluh? Ali niste pravkar povedali, da se Trivellova nista nikoli prepirala?«

»Zagotavljam vam, da je bila Trivellova žena velika reva. Morali bi jo kdaj slišati, kako je ihtela. Da se mi je trgalo srce! Če me vprašate — ona je prav gotovo vedela za početje svojega moža. Toda vedno je samo tulila.«

No, in tako sem svoje poročilo odložil še za teden dni. Napotil sem se k dr. Jonasu Levyju, ki je bil hišni zdravnik Trivellovih.

»Mrs. Trivell je popolnoma zdrava,« je povedal. »Ni imela otrok, to je res, toda bila je komaj dve leti poročena. Zdravstveno je vsekakor povsem normalna.«

»In George Trivell?«

»Tudi.«

»Toda kako je z njenim duševnim stanjem? Ali je bila nagnjena k melanholiji? Morda je trpela za duševno pobitostjo?«

»Nikakor ne.«

Gotovo boste zdaj začeli dvomiti o mojem duševnem stanju — toda niti po teh poizvedbah nisem oddal svojega poročila. Nato sem dobil od svoje zavarovalnice opomin. Povedali so mi, da sem s to zadevo zapravil že dovolj časa, in če svojih pomislekov končno ne bom znal opravičiti, bom moral čez teden dni brezpogojno predložiti svoje poročilo. Navsezadnje mora mrs. Trivell dobiti svoj denar.

Teden dni je zelo kratka doba. Neodločen sem še enkrat obiskal Jane Trivell. Ko sem previdno potipal, kako je bilo z zakonsko zvestobo njenega moža, je le malo manjkalo, da me ni vrgla po stopnicah. Seveda sem razgovor takoj prekinil.

Odšel sem k Seeworthu, šefu podjetja, pri katerem je bil Trivell zaposlen. Seeworth je povedal: »George Trivell? Sijajen človek! V nekaj letih bi bil zavzel pri nas drugo mesto. To bi bil zadnji človek, ki bi bil po mojem mnenju sposoben za kake stranske skoke v zakonu.«

»Ali je res, da je delal veliko nadur?«

»Stalno!« je potrdil Seeworth. »Živel je samo za delo.«

Ko sem prišel do te točke, sem bil skorajda že pripravljen vreči puško v koruzo. V treh dneh bom moral oddati svoje poročilo, a imel sem samo izjavo stare sosede, ki mi je natvezla zgodbo o neki »notranji žalosti«.

Nič pametnejšega mi ni prišlo na um kakor čakati. In to v avtomobilu nasproti hišnega vhoda Jane Trivell. Da povem bolj točno, prežal sem od petka 4. maja, ob deseti uri predpoldne.

Vendar pa je ob 11.30 prišla Jane Trivell iz hiše, vzela svoje drugo vozilo — volkswagen — in se odpeljala. Sledil sem ji do bencinskega servisa. Tam je vzela bencin in odpeljala nakupovat. To je bilo vse.

Še tega dne zvečer točno ob 19.42 je prišla ponovno iz hiše. Tokrat je imela na sebi črno koktajl obleko s svetlo sponko na rami. Sedla je v vozilo in se odpeljala k bencinskemu servisu. Že zaradi tega sem pričel sumiti. Saj je vendar šele predpoldne napolnila bencinski tank, torej bencina ni potrebovala.

Prav na kratko se je pomenila z nekim mlajšim človekom, nameščencem pri servisu. Nato se je le-ta umaknil v zgradbo, in ko je ponovno prišel iz nje, je namesto delovne obleke imel na sebi rjavo obleko iz tvida. Usedel se je na sedež poleg nje in oba sta se naglo odpeljala.

Jaz seveda za njima. Usmerila sta se proti nekemu gostišču, ki mu pravijo »Pri svečniku«. Izbral sem si mesto v kotu, odkoder sem ju mogel dobro opazovati. Žal nisem mogel prisluškovati njunemu razgovoru, toda ko sta po večerji odšla, sta se držala za roke. Kasneje sta se popeljala do bližnjega gozda in si poiskala mesto v zatišju...

Ostanek zgodbe je zabeležen v policijskem poročilu. Obvestil sem svojega starega prijatelja poročnika Mc Mahona, ki dela v komisiji za umore. Poskusil je svojo srečo s taktiko presenečenja.

McMahon je prijel mehanika bencinske črpalke in mu povedal, da je Jane Trivell že priznala in svojega ljubimca obdolžila umora Georgea Trivella. Mehanik je bil od besa ves iz sebe in je kričal, da je vsega kriva samo in edino ona. Vse je sama zasnovala, mehanik pa je na njeno izrecno željo opustil popravilo zavore.

Ali ni to očiten zločin? Nihče ni ničesar storil — in prav v tem je bil zločin! Oba sta pustila, da se je ubogi George odpeljal s pokvarjenim avtomobilom, in čakala na to, kar se bo moralo slej ko prej zgoditi.

To bi torej bila ta zgodba. Kakor sem že povedal, je škoda, da je trajalo toliko časa. Vendar pa se je čakanje izplačalo, ker si je moja zavarovalnica prihranila osemdeset tisoč dolarjev.

Da, še nekaj. Hoteli bi še vedeti, zakaj je Jane Trivell vedno jokala. Tega dolgo nisem mogel dognati, toda slednjič sem razjasnil tudi to: Jane Trivell ni mučilo nikakršno notranje gorje. Saj je imela namero spraviti svojega moža s sveta. In tako je že poprej vadila vlogo jokajoče vdove.

DOMISLICE

● **Čas je krojač, ki se je specializiral na spremembe.**

○

● **Otroci hitro odraščajo. Kot bi trenil, je iz dekleta v plisiranem krilu mlada žena v kavbojskih hlačah.**

○

● **Zakon dela je na videz skrajno nepravičen — vendar pa je tu in nihče ga ne more spremeniti: več ko imaš nezadovoljstva pri svojem delu, bolje bo plačano.**

○

● **Spričo novih čudežev v tehniki je danes mogoče ista poročila desetkrat zapovrstjo slišati.**

○

● **Po modernih avtomobilskih cestah lahko zdaj pridemo kamorkoli in pri tem nič ne vidimo.**

○

● **Pravi prijatelj muzike bo prislonil uho h ključavnici kopalnice, v kateri poje mlado dekle.**

STANISLAW DYGAT:

On in ona

Ona je bila predsednica aktiva poljske mladinske organizacije ZMP v tovarni umetne svile. On je bil predsednik sindikata v tovarni orodnih strojev. Poznala sta se od mladih nog. Večkrat sta se videla na različnih zasedanjih in zborovanjih. Na enem od teh zborovanj je opazila Zoška, da Wladek, ki je sedel za predsedniško mizo, neprestano škili k njej, ji včasih na čuden način pomežikuje in ves čas nervozno poplesuje na svojem stolu.

„Le kaj mi hoče?" si je mislila Zoška, „sem ga polomila?"

Po zborovanju je prišel Wladek k njej. Bil je očitno zbegan.

„Zoška", je začel, „ti si že čisto prava ženska."

Zdaj je bila zbegana še Zoška. Skušala je prikriti negotovost s smehom.

„Strašansko odkritje se ti je posrečilo! Govoriš, kot bi me videl nazadnje pred desetimi leti. Mislim, da sva bila skupaj vsaj že petnajstkrat, odkar sem ženska."

Wladek se je popraskal za ušesom.

„Vsi smo tako zaposleni, da komaj zapazimo, kako se staramo."

„Hm," je zamrmrala Zoška, ki ni vedela, kaj bi odgovorila.

„Zdaj, ko sem to ugotovil, se pa lahko enkrat dobiva kot odrasla, ali ne? Lahko greva na sprehod, morda celo v kino ali na koncert..."

Wladek je izvlekel beležnico in začel listati po njej.

„Na primer pojutrišnjem... Ne! Ne gre. Kaj pa četrtek... ne, sindikalna seja je. Aha tule: v petek popoldne bi si lahko odtrgal pol ure."

Zoška je pogledala v svojo beležnico.

„V petek pa jaz ne morem. Moram na teren in me do ponedeljka ne bo nazaj."

„Veš kaj, pa se drugi teden pokličiva po telefonu. Velja?"

„Prav."

Poslovila sta se.

Predolga zgodba bi bila, če bi opisovali, kako so službeni opravki Wladeku in Zoški pokvarili še nekaj telefonskih pogovorov in dva sestanka v kavarni.

Wladek se je razjezil. Pograbil je kos papirja in začel pisati:

„Draga Zošia, vse kaže, da se niti po telefonu ne moreva zmeniti. Spočetka sem mislil, da te iščem samo zato, ker sva se dogovorila. Vedno bolj jasno pa mi je, da sem se zmotil. Hotel sem ti nekaj važnega povedati. Z eno besedo... trenutek, nekdo trka... skratka, vprašam te, če hočeš postati moja žena in to takoj. Škoda časa za sestanke po kavarnah in za formalne sprehode. Poleti (če bomo izpolnili polletni plan) se odpeljeva na dopust in tedaj si bova v miru vse povedala. Se torej lahko prihodnjo sredo poročiva? Če si zato te poljubljam. V naglici — Wladek."

Kmalu je prišel odgovor:

„Dragi Wladek, ne moreš si misliti, kako me je tvoje pismo razveselilo. Toda v sredo žal ne morem. Ravno v sredo je sestanek kolektiva, na katerem bomo govorili o izpolnitvi delovnih obveznosti. Kaj pa v četrtek? Piši mi, če ti ta termin ustreza in navedi tudi uro. Prav gotovo ne bom zamudila. Poročiš se končno le enkrat v življenju. Tako rada bi ti še kaj lepega napisala, pa me že kličejo. Poljub — Zošia."

Poroka je bila lepa. Pol ure so že sedeli svatje pri slavnostnem kosilu, ko je pozvonil telefon.

„Halo? Jaz... a tako... nič se ne da storiti... prihajam."

„Ne bodi huda, Zošia, ampak nujno moram v tovarno. Takoj bom nazaj."

„Kje je Zoška?" je vprašal Wladek, ko se je čez pol ure vrnil.

„Pomisli, takoj ko si izginil, so jo poklicali iz tovarne. Rekla je, da ne more dolgo trajati."

Bil je veličasten sprejem. Igrala je godba in povabljencev iz mnogih dežel se je kar trlo. Wladek je bil kot na trnju, za vsak smehljaj se je moral prisiliti. Naenkrat je začutil na rami roko.

„Bi plesali z menoj?"

Wladek se je začudeno obrnil.

„Zoška! Kaj počneš tukaj? No, kje se dobiva!"

„Morala sem sprejeti neko delegacijo."

„Čudovito!" Padla sta si v objem in se poljubila.

„Ta dva mlada človeka sta se gotovo spet srečala po mnogih letih." je dejal domačinu gost iz tujine.

„Nak!" je odvrnil gostitelj. „Danes sta se poročila in sta vesela, da sta se tukaj zopet srečala.

Za dobro voljo

V neko prodajalno pride berač in prosi lastnika za miloščino.

»Trenutek, prosim,« pravi ta.

Berač pa čaka in čaka.

»Kako dolgo pa naj še čakam?«

»Dokler ne bom s svojo bilanco gotov, morebiti grem potem takoj z vami.«

•

»Ali vas smem prositi za pogovor med tremi očmi?«

»Kako, med tremi očmi?«

»Eno oko sem namreč vrgel na vašo hčerko.«

»A tako ste to mislili? Potem bo pa verjetno bolje pogovor med dvojimi očmi.«

»Kako pa vi to mislite?«

»No, ker bom morala zamižati na eno oko.«

•

»Očarljivi ste, draga gospa Rozi.«

»Nikar tako ne govorite, no! To bi rekli tudi sicer, čeprav ne bi bili o tem prepričani, ali ne?«

»In vi bi bili o tem prepričani, tudi če tega ne bi rekel.«

•

»O, Malči, če me boš še dolgo tako gledala, te bom poljubil, pa naj bo kar bo!«

»Pohiti, ljubi! Tega izraza na obrazu ne bom mogla dolgo držati!«

•

Novoporočenca se pogovarjata o predvidenem poročnem potovanju. On predlaga križarjene po Jadranu.

»Toda, dragi, bojim se morske bolezni!«

»Ljubica, le nič strahu! Ljubezen je najboljše zdravilo zoper morsko bolezen.«

»Že, že, in kaj bo na povratku?«

•

»Prisegal si mi, da se bova poleti poročila, no, torej?«

»Toda mucika, ali je to sploh kakšno poletje?«

•

»Dora, kako si tako prepričana, da te hoče Peter poročiti?«

»Zato, ker sem mu v cenejših oblekah vedno bolj všeč kot v dražjih.«

•

»Gospodična Marija, vaše srce je ledeno!«

»O, pa se da stopiti!«

»Kako visoka pa mora biti temperatura?«

»20 karatov!«

•

Soprog poljubi svojo ženo: »Zelo te ljubim, moja edina!«

Soproga se smehlja: »Ali res, dragi?«

»Ali dvomiš o tem?«

Ona tiho reče: »Ne dvomim o tvoji ljubezni, pač pa o tvojem okusu. Kako lahko tako eleganten moški, kot si ti, ljubi žensko, ki je tako slabo oblečena, kot sem jaz?«

•

Moja hči se je zaročila. »Mamica,« je rekla, »Petra imam zelo rada, ampak pravzaprav se mi zdi, da še nisem zrela za zakon.«

Domnevala sem, da naj bo to prikrita prošnja za zaupen ženski pogovor in menila: »Prav pa bova začeli pri čebelicah in cvetlicah?«

»Kaj pa še, mamica,« je zaklicala, »saj ne mislim TO. Kar mi dela skrbi, je samo kuhanje.«

•

»Moj očka pa hodi vedno brez klobuka, poleti in pozimi,« se hvali mali Janez.

»To ni še nič! Moj hodi celo brez las!«

•

Zdravnik sreča krojača.

»Dober dan, ali je pri vas vse zdravo?« prijazno pozdravi zdravnik.

»Hvala, pa vaše obleke, so zlikane?« mu prav tako prijazno odzdravi krojač.

•

Tone je v nekem strahotnem družinskem prepiru svoji tašči prisolil zaušnico. Ta ga je seveda tožila pred sodiščem. Sodnik, modri mož, je obtoženemu predlagal tole:

»Dajte vaši tašči poljub, ali pa dobite štiri tedne zapora.«

»Sprejeto!« pravi Tone.

»Torej, poljub,« vpraša sodnik.

»Ne, štiri tedne zapora,« odvrne Tone.

Ali se je SS-ovec lahko uprl ubijanju?

Ali so se pripadniki SS lahko uprli povelju in odklonili sodelovanje pri pobijanju nedolžnih žrtev v koncentracijskih taboriščih! To je vprašanje, ki je zelo aktualno še danes, čeprav je od takratnih zločinov minilo že več kot dvajset let. Aktualno posebno zato, ker se takratni zločinci, kadar stojijo pred sodnikom, vedno izgovarjajo, da so izvrševali samo povelja in da so sami prav zaprav nedolžni. To smo pred nedavnim doživeli na procesu proti Franzu Novaku in podobno je bilo na sedanji razpravi proti bratoma Mauer. Vsi so bili le izvrševalci povelja, kateremu se — vsaj tako zatrjujejo — niso mogli upreti. Toda poglejmo, kako je bilo v resnici.

Ko se je lansko leto pred frankfurtskim sodiščem odvijal proces proti skupini nacističnih zločincev iz zloglasnega taborišča smrti Auschwitza, je bilo med zaslišanimi pričami tudi več oseb, ki so jasno izpovedale, da so se pripadniki SS brez nadaljnjega lahko uprli povelju, da bi sodelovali pri pobijanju nedolžnih žrtev. Najtežja »kazen«, ki jim je v takem primeru grozila: poslali so jih na fronto, torej jih je doletela samo enaka usoda, kot so je bili deležni milijoni njihovih sonarodnjakov.

Ena teh prič je bil ameriški sodnik Musmanno, svoječasno član nürnberškega sodišča, ki je sodilo glavnim nacističnim zločincem. V prvih povojnih letih je vodil preiskavo, ki naj bi potrdila Hitlerjevo smrt. Med to preiskavo je govoril s kakimi 200 najvišjimi funkcionarji nacistične stranke in vlade ter vojske. Pred frankfurtskim sodiščem pa je povedal, kaj mu je o ljudeh, ki so pobijali nedolžne žrtve, izjavil SS-ovski general Schellenberg: »Pokole so izvrševali ljudje, ki so to sami hoteli. Nekateri so v tem celo uživali — bili so sadisti. Drugim se je zdelo, da si lahko s klanjem zagotovijo hitrejše napredovanje. Spet drugi pa so se jih udeleževali samo zato, da bi se izognili fronti.«

Te izjave so izzvale v sodni dvorani tak nered, da je moral predsednik sodišča zagroziti z izpraznitvijo dvorane. Branilci obtoženih in mnogi poslušalci so namreč skušali preprečiti izvajanja, ki so pomenila težko obtožbo proti ljudem na zatožni klopi in proti vsem tistim, ki so sodelovali pri nacističnih zločinih, danes pa se sklicujejo na povelja in se delajo nedolžne. Ameriški sodnik Musmanno je v tej zvezi dobro karakteriziral nekdanje SS-ovske »junake«: »Edini vzrok, da jih ni preveč mikalo iti na fronto, je bil ta, da so tam na njihove strele odgovarjali s streli; ko pa so doma pobijali neoborožene može, žene in otroke, je bil edini odgovor ječanje umirajočih.«

Musmanno pa ni navajal le izjave nekdanjega SS-ovskega generala Schellenberga, marveč je svojo trditev podkrepil tudi s številnimi primeri, od katerih jih navajamo le nekaj:

● SS-ovski general Heinz Jost je osebno ugovarjal Himmlerju in odklonil, da bi nadaljeval »pošastne pokole«. Himmler je pobesnel, degradiral generala v narednika in ga poslal na fronto. Toda kasneje je Jost spet dobil svoj čin in postal direktor velike vojne tovarne.

● General Karl Koller, načelnik glavnega štaba nacističnega vojnega letalstva, se je uprl izrecnemu Hitlerjevemu povelju, da je treba vse sovražne letalce, ki odskočijo iz sestreljenih letal, takoj postaviti ob zid in jih ustreliti. Koller je povedal Himmlerjevemu pomočniku Kaltenbrunnerju, da ne bo od svojih častnikov zahteval, da izvršujejo to povelje; Kaltenbrunner je to povedal Hitlerju, kateri je podivjal, toda Kellerju se kljub temu prav nič ni zgodilo.

● Tudi SS-ovski polkovnik Erwin Schulz se je uprl pokolom, toda »za kazen« so ga premestili v Berlin in ga celo povišali v generala. Isti Schulz je pričal tudi pred frankfurtskim sodiščem, kjer je potrdil, da je bil povišan, čeprav se je upril »kriminalnim poveljem«.

Tako torej v resnici izgleda tako imenovani »Befehlsnotstand«, na katerega se bivši nacistični zločinci danes tako radi in — kar je posebno značilno — uspešno izgovarjajo.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.03 Za gospodinjo — 11.10 Ljudske viže — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.00 Opoldanski zvoki — 12.40 Deželna poročila — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 14.55 Posebej za vas — 16.00 Glasba zate — 16.55 Kulturna poročila — 17.00 Popoldanski koncert — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila.

Sobota, 22. 10.: 8.05 Domači vrt — 8.45 Domača književnost 14.15 Pozdrav nate — 15.30 Setev morja, roman — 16.00 Poznaš Koroško — 18.00 Kulturni razgledi — 18.25 Kjer pojejo, tam ostanemo — 19.10 Odmev časa — 19.20 Avstrijski teden proti alkoholizmu — 20.20 Ginevra, radijska pripovedka — 20.50 Orkestralni koncert.

Nedelja, 23. 10.: 8.05 Kmetijska oddaja — 9.05 Favoriti popevk — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.40 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domačih krajev — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Križem po svetu, križem skozi čas — 18.05 Koncert ljudskih pesmi — 19.00 Nedeljski šport — 20.10 Kdo je storilec — 21.15 Bodite vedno veseli.

Ponedeljek, 24. 10.: 8.15 Dva brez milosti, roman — 8.45 Glasba tujih dežel — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Koroški knjižni kotiček — 18.15 Devetnajsti koroški knjižni teden — 20.20 Vsakdanji problemi — 20.35 Popisna pola — 21.15 Veselo petje, veselo igranje.

Torek, 25. 10.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.15 Knjige za darilo — 15.45 Mladinska oddaja — 18.00 Oddaja deželnega glavarja — 18.15 Devetnajsti avstrijski knjižni teden — 19.00 XY ve vse — 20.20 Vrnitev, slušna igra — 21.35 Pesem za lahko noč.

Sreda, 26. 10.: 8.05 Dovolite, da vas najprej pozdravimo — 9.05 Glasbeni jutranji sprehod — 9.35 Državljanska knjiga — 11.00 Koroška v besedi in pesmi — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domačih krajev — 14.45 Pozdrav nate — 16.00 Pripovedujemo in prepevamo o deželi Drave — 17.40 To je Evropa — 18.15 Devetnajsti avstrijski knjižni teden — 19.00 Šport za praznik — 19.30 Dober večer fantje, dober večer dekleta — 20.10 Prenos koncerta koroškega komornega orkestra in celovških madrigalistov iz Ljubljane v okviru kulturne izmenjave Koroška —Slovenija.

Četrtek, 27. 10.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.15 Ura pesmi — 15.30 Knjige za darilo — 15.45 Koroški avtorji — 18.00 Deželna kulturna poročila — 18.15 Devetnajsti avstrijski knjižni teden — 19.00 XY ve vse — 20.20 Muzeji na prostem po Koroškem in Štajerskem — 21.00 Zveneča alpska dežela.

Petek, 28. 10.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Pogovor o umetnosti — 18.00 Koroški visokošolski tedni — 18.15 Devetnajsti avstrijski knjižni teden — 19.00 Čudovita flora — 20.20 Vsaka stvar ima dve strani — 21.00 Koncert komornega orkestra.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 10.55, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.30 Dobro jutro — 6.15 Z glasbo v dan — 6.40 Jutranja opazovanja — 6.50 Pestro mešano — 7.20 Jutranja gimnastika — 11.00 Veseli ob enajstih — 11.45 Za avtomobiliste — 14.50 Objave iz Avstrije — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Reporterji med potjo — 18.00 Glasbena oddaja s plošč — 19.20 Kaj slišimo danes zvečer — 21.55 Športni komentar — 22.10 Pregled po svetu.

Sobota, 22. 10.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.20 Gospodarstvo za vsakogar — 9.30 Bodite čisto tiho — 13.20 Odmev iz Avstrije — 14.40 Tehnični razgledi — 15.20 Dober večer Filipine — 16.05 Šport in glasba — 17.10 Iz parlamenta — 17.35 Za delovno ženo — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 19.30 Velika šansa — 20.15 Avstrijska hitparada — 21.30 In svet gladuje.

Nedelja, 23. 10.: 8.15 Kaj je novega — 9.30 Operni koncert — 10.15 Znane melodije — 11.15 Holandski festival 1966 — 13.10 Za avtomobiliste — 14.30 Dva brez milosti — 15.00 Ljudstvo in domovina — 18.00 Mednarodna radijska univerza — 18.25 Devetnajsti avstrijski knjižni teden — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.30 Dunajski Johann-Strauss-orkester — 20.30 Mojstrovine 20. stoletja.

Ponedeljek, 24. 10.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Stvaritve velikih mojstrov — 13.30 Za prijatelja opere — 16.00 Otroška ura — 17.25 Brali smo za vas — 17.40 Ženska oddaja — 19.30 Avstrijski teden 1966 — 20.00 Koncert k dnevu Združenih narodov.

Torek, 25. 10.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.35 Stvaritve velikih mojstrov — 13.20 Medicinsko mesečno poročilo — 13.30 Pomembni orkestri — 16.00 Esej v našem času — 17.25 Znanje za vse — 17.40 Podelitev državne nagrade za literaturo pesniku W. A. Audenu — 19.30 Poleti z nami — 20.30 Operetni koncert — 21.30 O tem lahko govorimo.

Sreda, 26. 10.: 8.05 Avstrijska zabavna glasba — 9.00 Operni koncert — 11.00 Knjiga s sedmimi pečati — 13.10 Za avtomobiliste — 14.20 Naša radijska pripovedka — 14.50 Talisman — 17.30 Mladinska oddaja — 19.15 Slavnostno zborovanje avstrijske mladine — 21.00 Plesi velikih mojstrov — 21.30 Avstrijski teden 1966.

Četrtek, 27. 10.: 8.10 Da, to je moja melodija — 9.35 Stvaritve velikih mojstrov — 13.20 Dunajsko koncertno ogledalo — 13.30 Razmerje med jezikom in glasbo — 15.45 Četrt ure otroške telovadbe — 16.00 Maximilian I. — 17.25 Raziskovalci v gosteh — 17.40 Ženska oddaja — 19.30 Glasbena reportaža — 21.00 Harmonija sveta.

Petek, 28. 10.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Stvaritve velikih mojstrov — 13.20 Teden pri Združenih narodih — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Ljudske pesmi iz Tirolske — 15.35 Avstrijski teden 1966 — 16.00 Otroška ura — 17.25 Znanje za vse — 17.40 Šola in dom — 19.30 Moj Faust — 21.00 Mi in gore.

Razen manjšega števila jabolčnih, hruševih in češnjevih drevesc po normalni ceni oddaja po znižanih cenah orehe, češplje, slive, maravdeljne, ribeze, kosmulje in vinske trte

drevesnica **POLZER**
pri Št. Vidu v Podjuni

Slovenske oddaje

Sobota, 22. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

Nedelja, 23. 10.: 6.15 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 24. 10.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda — Oktet izpod Uršlje — Beremo za vas — 18.00 Dober večer našim malim poslušalcem.

Torek, 25. 10.: 14.15 Poročila, objave — Športni mozaik — Koroški kulturni pregled.

Sreda, 26. 10.: 6.15 Ob avstrijskem državnem prazniku.

Četrtek, 27. 10.: 14.15 Poročila, objave — Žena in dom — Kaj pravite k temu.

Petek, 28. 10.: 14.15 Poročila, objave — Od petka do petka — Glasbeni spomini na sončni jug — Beremo za vas.

RADIO LJUBLJANA

oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 202,4 — 202 m. UKV frekvence 88,5 — 92,9 — 94,1 — 90,5 — 97,9 MHZ

Poročila: 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.30, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen v nedeljah): 4.30 Dobro jutro — 11.00 Turistični napotki — 12.30 Kmetijska oddaja — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Popoldanski koncert — 19,05 Glasbene razglednice — 22,10 Plesna glasba.

Sobota, 22. 10.: 8.05 Glasbena matineja — 9.40 Iz albuma skladb za mladino — 10.15 Odlomki iz slovenskih oper — 11.15 Dopoldanski koncert — 12.05 Igrajo veliki zabavni orkestri — 12.40 Šest zmajevih satiričnih pesmi — 14.05 Koncert po željah psolušalcev — 15.30 Koncert komornega zbora RTV Ljubljana — 18.15 Sonata od baroka do današnjih časov — 18.50 S knjižnega trga — 20.00 V svetu operetne glasbe — 20.30 Pokaži, kaj znaš — 22.10 Oddaja za naše izseljence.

Nedelja, 23. 10.: 7.30 Kmetijska oddaja — 8.05 Fižolček, otroška radijska igra — 9.05 Voščila — 10.00 Še pomnite tovariši — 10.45 Nedeljski koncert lahke glasbe — 12.05 Voščila — 13.30 Nedeljska reportaža — 14.00 Športno popoldne — 16.30 Humoreska tedna — 17.30 Erazem iz Jame, radijska igra — 20.00 Naša potujoča glasbena skrinja — 21.00 Štirje interpreti Borisa Gudonova.

Ponedeljek, 24. 10.: 8.05 Glasbena matineja — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.45 Cicibanov svet — 10.35 Spomini na Elliota, podlistek — 12.05 Slovenske vokalne zabavne melodije — 12.40 Igrajo tuji pihalni orkestri — 14.05 Jugoslovanska solistična in ansambelska glasba — 14.35 Voščila — 15.30 Pojo slovenski amaterski zbori — 17.05 Operni koncert — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Pola sodobne medicine — 20.00 Komorni orkester iz Hannovra — 21.40 Nekaj skladb za harfo.

Torek, 25. 10.: 8.05 Glasbena matineja — 9.25 Slovenske narodne iz Prekmurja — 10.15 Pojo operni pevci iz Sovjetske zveze — 12.05 Naši ansambli in domače viže — 12.40 Priljubljene klavirske skladbe — 14.05 Pet minut za novo pesmico — 15.40 V torek nasvidenje — 17.05 Orkester RTV Ljubljana — 18.15 Iz retejnih postaj — 18.50 Na mednarodnih križpotjih — 20.00 Pesmi Stevana Mokranjca — 20.20 Od premiere do premiere.

Sreda, 26. 10.: 8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.45 Medved in čebele, glasbena pravljica — 10.45 Človek in zdravje — 11.15 Na tujih tleh — 12.05 Zvočne maniature — 12.40 Kapelnik — 14.05 Liszt in virtuozi — 14.35 Voščila — 15.30 Narodna glasba iz Irske in Anglije — 17.05 Mladina sebi in vam — 18.15 Iz naših študijev — 18.45 Naš razgovor — 20.00 Ansambel Atija Sossa — 20.15 Prenos koncerta komornega orkestra in zbora radia Celovec.

Četrtek, 27. 10.: 8.05 Glasbena matineja — 9.25 Norveške narodne pesmi — 9.40 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Naši pevci po slovanskih operah — 12.05 Naši ansambli domačih napevov — 12.40 Violinist Karel Šroubek — 14.05 Iz Skandinavije na Balkan — 15.30 Orkestralna glasba današnjih dni — 17.05 Turistična oddaja — 18.15 Goethejevi junaki na opernem odru — 18.45 Jezikovni pogovori — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Sto let slovenske lirike.

Petek, 28. 10.: 8.05 Operna matineja — 8.55 Pionirski tednik — 9.40 Otroški zbor RTV Zagreb — 10.35 Noč z Madono, podlistek — 11.15 Z evropskih koncertnih odrov z bogato glasbeno tradicijo — 12.05 Jugoslovanski pevci zabavnih melodij — 12.40 Domače pihalne godbe — 14.05 Odskočna deska za mlade glasbenike — 14.35 Voščila — 15.40 Mladinska aktualna oddaja — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.15 Vaši priljubljeni orkestri — 18.50 Kulturni globus — 20.00 Zborovske skladbe Gabriela Plavca — 20.20 Tedenski zunanjepolitični pregled — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.

PEČI in štedilnike znamke „Tirolia" v najboljši kvaliteti in največji izbiri

Podjunska trgovska družba
bratje Rutar & Co.
Dobrla vas - Eberndorf
A 9141 tel. (0-42-36) 281

TELEVIZIJA

Sobota, 22. 10.: 17.03 Modna ročna dela — 17.30 Ožina, televizijska igra — 18.00 Stališče — 18.40 Dunajski Burgtheater — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Avstrija v pesmi in igri — 21.30 Sedem dni časovnih dogajanj — 22.00 Avstrijsko prvenstvo v latinskoameriških plesih.

Nedelja, 23. 10.: 17.03 Čudežni vrt — 17.30 Svet mladine — 18.00 Fury — 18.30 Za družino — 19.00 Družina Leitner — 19.30 Aktualni šport — 20.20 Zakaj sem rekel da.

Ponedeljek, 24. 10.: 18.35 Tečaj francoščine — 19.00 Na lovu za morskimi psi — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Evropa pomaga ubežnikom — 21.40 Maigret in dvojčka.

Torek, 25. 10.: 18.35 Tečaj angleščine — 19.00 Andorra — 19.13 Mathias Wiemann pripoveduje — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kralja Otokarja sreča in konec — 21.55 Inozemski odmev.

Sreda, 26. 10.: 17.03 Pavlihove dogodivščine — 17.50 Iz življenja Maximiliana I. — 18.35 Franz Schubert — 19.10 Državni praznik — 1966 — 21.30 Violinski koncert W. A. Mozarta.

Četrtek, 27. 10.: 10.03 Skrivnostni zaklad — 12.00 Vrelci zgodovine — 18.35 Tečaj italijanščine — 19.00 Športni kaleidoskop — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Vaš nastop, prosimo — 21.00 Kaj sem.

Petek, 28. 10.: 11.03 Kralja Otokarja sreča in konec — 18.35 Pogled v deželo — 19.00 Trg koncem tedna — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Upor v pekarni — 22.05 Z našimi najboljšimi priporočili.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Blaž Singer; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, telefon 56-24. — Tiska Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: 9021 Klagenfurt - Celovec, Postfach 124.

Ta teden vam priporočamo:

- **BOJ POD TRIGLAVOM,** zbornik člankov o protifašističnem boju na Gorenjskem, 576 str., velikega formata, ilustr., pl. 116 šil.
- **LJUBLJANA V ILEGALI,** razvoj množičnega odpora proti okupatorjem v Ljubljani, 516 str. velikega formata, ilustr., pl. 184 šil.
- **POSLOVILNA PISMA** za svobodo ustreljenih talcev, zbirka najbolj pretresljivih dokumentov, 668 str. velikega formata, ilustr., pl. 240 šil.
- Dušan Biber: **NACIZEM IN NEMCI V JUGOSLAVIJI,** vloga nemške manjšine v Jugoslaviji v letih 1933—1941, 482 str., slik. priloge, ppl. 136 šil.
- Štefanija Ravnikar-Podbevšek: **SV. URH,** kronika dogodkov iz narodnoosvobodilne vojne, 632 str., slik. priloge, pl. 82 šil.
- Bogo Grafenauer: **ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA,** 1. knjiga: od naselitve do uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda, 432 str., il., pl. 62 šil.
- Bogo Grafenauer: **ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA,** 2. knjiga: od uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda do začetka kmečkih uporov 432 str., ilustr., pl. 70 šil.
- Fran Zwitter: **NACIONALNI PROBLEMI V HABSBURŠKI MONARHIJI,** obširen zgodovinski pregled, 232 str., pl. 46 šil.
- **ZBORNIK KOROŠKE,** zbirka člankov iz zgodovine in o današnjem položaju koroških Slovencev, 142 str., ilustr., br. 32 šil.
- Janko Pleterski: **NARODNA IN POLITIČNA ZAVEST NA KOROŠKEM,** obširna razprava o koroških Slovencih, 480 str., pl. 120 šil.
- Lavo Čermelj: **SLOVENCI IN HRVATJE POD ITALIJO,** zaokrožena slika položaja med obema vojnama, 356 str., pl. 66 šil.
- Fran Šijavec: **SODOBNA SLOVENSKA LIKOVNA UMETNOST,** pregled likovnega ustvarjanja v zadnjih desetletjih, 552 str. velikega formata, ilustr., pl. 226 šil.
- Vojeslav Mole: **UMETNOST JUŽNIH SLOVANOV,** opis zgodovine likovne umetnosti od začetkov do 20. stoletja, 588 str. velikega formata, ilustr., pl. 228 šil.
- Mirko Rupel: **PRIMOŽ TRUBAR,** življenje in delo začetnika slovenske književnosti, 324 str., slikovne priloge, polusnje 146 šil.
- Franc Grivec: **SLOVANSKA BLAGOVESTNIKA SV. CIRIL IN METOD,** oris življenja in dela, 246 str., slikovne priloge, pl. 78 šil.
- Niko Kuret: **PRAZNIČNO LETO SLOVENCEV,** starosvetne šege in navade, 1. del: Pomlad, 328 str., slikovne priloge, pl. 65 šil.

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Plačilo možno v obrokih.

Knjigarna „Naša knjiga", Wulfengasse